

BULETINUL ȘTIINȚIFIC AL UNIVERSITĂȚII TEHNICE DE CONSTRUCȚII BUCUREȘTI

Universitatea Tehnică de Construcții București
Departamentul de limbi străine
și comunicare

UT
CB

SERIA:

LIMBI STRĂINE ȘI COMUNICARE

Volumul X Nr. 2/2017

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef

Zoia MANOLESCU, Universitatea Tehnică de Construcții București / Arizona State University

Redactor coordonator

Carmen ARDELEAN, Universitatea Tehnică de Construcții București

Consiliul științific

Cecilia CONDEI, Universitatea din Craiova

Bernard DARBORD, Université Paris Ouest Nanterre La Défense

Tsvetelina HARAKCHIYSKA, Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse

Wojciech KLEPUSZEWSKI, Politechnika Koszalińska

Manuel MOREIRA DA SILVA, Instituto Superior de Contabilidade e Administração do Porto

Felix NICOLAU, Universitatea Tehnică de Construcții București, membru al Uniunii Scriitorilor din România

Ileana Alexandra ORLICH, Arizona State University

Alexandra ODDO, Université Paris Ouest Nanterre La Défense

Jean PEETERS, Université de Bretagne-Sud

Angela SOLCAN, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Redactori executivi permanenți

Mălina GURGU

Marina-Cristiana ROTARU

Mirel ANGHEL

Tehnoredactare, design și copertă

Mălina GURGU

ISSN 2537 - 5040

ISSN-L 2068 - 8202

REDAȚIA

Bd. Lacul Tei 124

020396 București, România

Tel. +40 21 242 54 32

Fax +40 21 242 07 81

e-mail: lsc@utcb.ro

**BULETINUL ȘTIINȚIFIC AL UNIVERSITĂȚII
TEHNICE DE CONSTRUCȚII BUCUREȘTI**

Seria:

**Limbi străine și
comunicare**

Vol. X

Nr. 2/2017

**ISSN 2537 - 5040
ISSN-L 2068 - 8202**

CONSPRESS

BUCUREȘTI

With respect to documents available in this journal neither UTCB nor any of its employees make any warranty, express or implied, or assume any legal liability or responsibility for the accuracy, completeness, or usefulness of any information, apparatus, product, or process disclosed. It should be clear that the views expressed in the present scientific journal belong to the contributors. Each contributor is responsible for the data, opinions and statements appearing in their contribution.

Reference herein to any specific commercial products, process, or service by trade name, trademark, manufacturer, or otherwise, does not necessarily constitute or imply its endorsement, recommendation, or favouring by the UTCB or by any of its employees.

CUPRINS – CONTENTS

ARTICOLE - ARTICLES

Anamaria SASU

The rise of English as a global language 7

Raluca GHENȚULESCU

Simboluri ale României văzute prin ochii străinilor (Symbols of Romania seen through the eyes of foreigners) 23

Mălina GURGU

Rubrique et visée pragmatique dans la presse de vulgarisation scientifique (Magazine sections and pragmatic aims in popular science press) 34

Marilena Doina NISTEA

Strategii didactice în predarea verbului românesc: condiționalul (Didactic strategies in teaching the Romanian verb: the conditional) 57

Maria-Cătălina RADU

Erori în traducerea textelor tehnice din limba germană în limba română. Studiu de caz asupra tipurilor de erori și a cauzelor acestora (Errors in the translation of technical texts from German into Romanian. A case study on the types and causes of errors) 64

Marina-Cristiana ROTARU

Visualisation as technique for X-raying the internal structure of legal texts: a genre-based methodological approach 82

RECENZII DE CARTE - BOOK REVIEWS

Carmen ARDELEAN

Valero Garcés, C. (2012). *Forme de mediere interculturală. Traducerea și interpretarea pentru serviciile publice. Concepte, date, situații și aplicații practice* (traducere, note, compendiu și glosar: A. Dragoș, G. Bulgaru, D. Baci; coordonatori: A. Greere și R. Baconsky). Cluj-Napoca: Argonaut-Scriptor. 93

Marina-Cristiana ROTARU

Butt, P. (2013). *Modern Legal Drafting. A guide to using clearer language* (3rd ed.). Melbourne, Australia: Cambridge University Press. 98

ARTICOLE – ARTICLES

THE RISE OF ENGLISH AS A GLOBAL LANGUAGE

Anamaria SASU

Abstract: This article aims to provide a brief glimpse at how English has become the global phenomenon it is today, taking into account historic developments and cultural aspects. It analyses the underlying factors in the evolution of English as the most spoken language in the world, and the privileged position it has enjoyed through the spread of the British Empire, and, later, due to the Industrial Revolution. Culminating factors, which have helped maintain its position, are recent technological developments and political factors in the aftermath of The Second World War. There is also a brief analysis on resistance to English, illustrated by the French language.

Keywords: *English; global language; spread of English; history of English; language power*

The complex worldliness of English is tied up with questions of colonialism, neocolonialism, religion, education, knowledge, and resistance (Pennycook, 1994: 208).

Introduction

Lingua francas have existed, in some way or another, for a long time. Latin enjoyed this privileged position during many centuries in the Western world, as the language of science, religion, and diplomacy. But back in the Middle Ages, it was only scholars and clergy members who needed to communicate with peers in other countries, and thus needed a common language of interaction. For the masses, who rarely left their home regions, learning another language was pointless.

A first question would therefore be: Why did people learn English? A second one: How did people learn English? And a third: How many people speak English?

We are now relatively confident in relation to the answer to the third question, which is probably the easiest to answer, by using statistical analysis and demographical data. It is simply a mathematical issue.

To the linguist, however, the first two questions remain the most challenging ones. To understand a sociolinguistic phenomenon of this scale is a monumental task, undertaken by many scholars in the last century. The best-known perhaps remains David Crystal, but other names, such as David

Graddol, Alastair Pennycook, to name just very few, also need to be mentioned.

This paper is an attempt to systematize the basic timeline, the main political, commercial, technological and socio-cultural aspects that have led to the establishment of English as a global phenomenon.

1. A brief history of the spread and use of English

By the first decades of the seventeenth century English was a rather little known language to the Europeans; it had developed in a unique environment, acquiring various influences, naturally moulding into the shape that a tenth of the globe would acknowledge as state language at the beginning of the twentieth century.

Although great theoreticians, such as Sir Isaac Newton, had their role in imposing new terms and standards to the universal technical and scientific language, it was the amazing expansion of the British power overseas that actually led to the English language becoming one of the most widespread languages in the world.

French was still a cultural role-model; Spain and Portugal had their own colonies; but a language spoken from North America to Australia, Africa and Asia as a unifying language of a single nation was something really amazing and outstanding.

The British were typical and rigorous colonialists. To some extent, the British territorial and political expansion had a lot in common with the earlier Roman expansions, following the same pattern; it was first the military power to be established, then the administrative and the social power.

Britain conquered "virgin" lands (i.e. virgin to the Europeans), such as Australia, and weaker colonies of other states (Jamaica was the first English colony taken by force, from the Spaniards, in 1655).

English pirates compromised overseas non-English trade, under the silent protection of the Crown. At the same time, culture flourished, producing magnificent works of art and literature.

The Empire gradually became a world trading force. English merchants took along and spread their home vocabulary. By this period, English had been a very shy contributor to other languages, with sailing and trading terms, and its greatest success, in the sixteenth century, with the widespread of "dog". Now it becomes interesting, even fashionable, to learn it. English games are

taken to the old continent, and so are English opinions and fashions. Sailors took their language even further, geographically speaking, causing pidgins to flourish. But the best was yet to come.

With the Industrial Revolution in the eighteenth century, English became the new language of consumerism and technology. Britain quickly realized the new power it had acquired and exploited it to the maximum: factories appeared, providing cheap products on a large scale. Cities flourished. If we count in the homemade products and the overseas cheap resources from the colonies, we can definitely say that England was the number one trader of the world.

The literati of the age considered that it was time for the language to be standardized. Johnson's Dictionary (1755) was the first of a long still-editing series of attempts to create norms in the language.

English was taken abroad by travellers and adventurers, by military forces and traders all over the world. It was Modern English at its best. The nineteenth century provided people with new means of communication: the telegraph was invented in 1837, linking English-speaking communities around the world and establishing English as the major language for wire services. As Britain consolidated imperial power, English education was introduced in many parts of the world. As the new colonizers took with them and strictly preserved the British way of life, with all its etiquette and social structure, these were more or less willingly adopted by local aristocracies, as well.

Languages such as Hindi, dominated by the politically powerful English, though superior in the number of speakers, readily changed by acquiring the new words brought forth by its conquerors. Old Sanskrit words were replaced by fashionable English ones. The domains of transportation (the railroad) and economy were the most permeable to this change. The education of the rich was made in English (the famous school of Fort William). Even most common words like "pencil", "school", "professor", "doctor", etc. were quickly assimilated, and are still in use.

"After more than 500 years, the dominant position of London with respect to the English language – and the cultural values which it embodied – must have seemed permanent" (Knowles, 1997: 154). Yet, after the First World War, the decline of the British Empire was obvious and unstoppable. There were already 150 years since the Crown had lost its North American colonies, the main suppliers of tobacco and cotton, and the United States were starting to emerge as a young and ambitious nation, expanding in territory and political power.

It was again the technical and economic development that played a key-role in setting the stage for the establishment of the United States as a new world power. Such inventions as the telephone and TV were decisive. But, again, it was not enough. As Umberto Eco puts it,

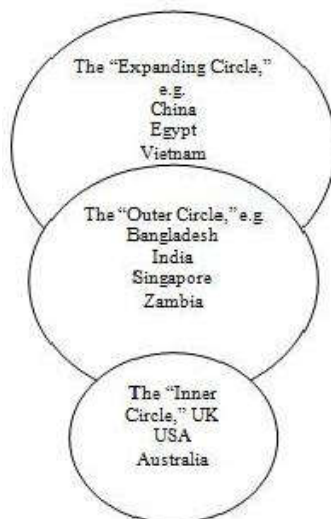
(...) had Hitler won World War II and had the USA been reduced to a confederation of banana republics, we would probably today use German as a universal vehicular language, and Japanese electronics firms would advertise their products in Hong Kong airport duty-free shops (*Zollfreie Waren*) in German. (Eco, 1995: 331)

In the aftermath of the Second World War, the US became a global economic and cultural presence, making American English the dominant world variety. It was the beginning of Late Modern English. America provided the old continent with an image of success, idealism and welfare. What had been the promised land for the early settlers was now the refuge sought by millions.

Communication technologies have spread and developed quickly. Early Bird was the first geostationary satellite launched (1965), Neil Armstrong the first to set foot on the lunar surface (1969), with thousands of millions all around the world watching him from the comfort of their own living-room, the Internet was invented in the 1970s and became widely available in the early 1990s. The rapid widespread of television led to the aggressive American mass-media campaign, taking American news and soap-operas such as Dallas worldwide, via channels such as the CNN.

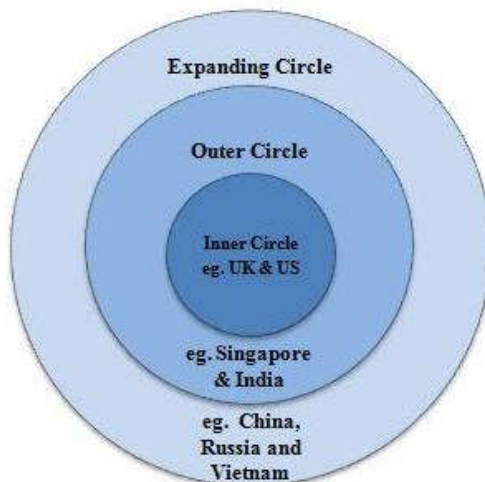
2. An international standpoint

Based on the above-mentioned review, the position of English today is owed to two things: the intensive British expansion into colonies, and the role of America as the leading economic power of the present century (Crystal, 1997: 53). The prevalent American position of dominance among English-speaking nations enables it to dictate the future evolution of the language. It is believed that because the number of American English speakers is exceeding the grand total of other native English-speaking countries, the above-mentioned claim is valid and justifiable. But how do we classify the various nations as regards English? The American linguist Braj Kachru simplified the spread of English by incorporating the nations into an illustration of overlapping circles:

Fig. 1 Braj Kachru's circles of English (cited by Đoàn, 2011)

It was David Crystal, however, who created what is perhaps the best-known "design" of these circles:

Fig. 2 Crystal's circles of English (Crystal, 1997: 54)

The inner circle refers to the traditional bases of English, where it is the primary language: it includes the USA, UK, Ireland, Canada, Australia, New Zealand, and South Africa.

The outer or extended circle involves the earlier phases of the spread of English in non-native settings, where the language has become part of a multilingual environment: it includes Singapore, India, Malawi, and fifty other territories.

The expanding circle involves those nations which recognize the importance of English as an international language, though they do not have a history of colonization by members of the inner circle, nor have they given English any special administrative status. It includes China, Japan, Greece, Poland and (as the name suggests) a steadily increasing number of other states. In these areas, English is taught as a foreign language (Crystal, 1997: 54). In this respect, Romania also fits the profile of the expanding circle.

To sum up, English is the only language which has spread around the globe in such an extensive manner, and what is actually impressive is the speed with which the expansion has occurred in the last hundred years. In the following paragraphs, the socio-cultural expansion will be elaborated on.

2.1 The socio-cultural explanation

English has not always been in the category of “the leading languages”. Not even in England. John Wallis writes, in the preface to his *Grammar of the English Language*: “All kinds of literature are widely available in English edition [...] there is scarcely any body of knowledge which has not been recorded today, adequately at least, in the English language” (cited by Crystal, 1997: 54).

Today, a statement like this is common sense to most of us; but the above is not a twenty-first century assertion. John Wallis wrote this in England in 1765 and, furthermore, the words are a translation, as he wrote in Latin, which was used as an intellectual and academic lingua franca during the eighteenth century. About two centuries earlier, in 1582, the headmaster of Merchant Taylors’ School, Richard Mulcaster, was one of the strongest supporters of the use of English in the academic and intellectual sphere (Helgerson, 1998: 293). Despite his confidence in the English language, he still knew that English was geographically limited: “our English tongue... is of small reach. It stretcheth no further than this island of ours—nay, not there over all” (cited by Crystal, 2008: 34). He strongly supported the teaching of English instead of Latin, was a huge admirer of the expansion model of Latin and Greek, and decried the limitations imposed on the expansion of the English language.

In 1582, English was only spoken in England, and very few people ever travelled outside England. Furthermore, English was not even spoken in all

parts of the country; the Celtic languages still held a strong position at the time. However, this was about to change. Sir Walter Raleigh was already preparing England's first expedition to America, which, among other things, initiated what later came to be known as Britain's imperial era, which was one of the main reasons for the spread of English. Nevertheless, the situation did not change instantaneously. Seventy years later, Spanish and Dutch were the essential languages to master outside Britain. Britain's successful and increasing accomplishments in America were probably some of the explanations to the future success of the English language.

2.2 Language as a unifying medium

Why did people favour the English language? How did people use it and in which circumstances? The answers will hopefully provide the reader with a notion of the social values and advantages of the language. This subsection reviews some important factors in nineteenth-century social history, which laid the cultural foundation for the future expansion of the English language. It will also analyse the cultural evidence of this expansion, which will help to explain the position of the language today.

In relation to many of the socio-cultural developments since the eighteenth century, the English language has recurrently been in the right place at the right time. Individually, none of these developments could have instituted the position of English as an international language, but together they have placed it in the position it holds today. If any pre-twentieth-century analyst were asked to explain the international growing usage of English, they would have probably pointed to the growth of the British Empire. Isaac Pitman, the editor of "The Phonetic Journal" notes in 1873: "The British Empire covers nearly a third of the earth's surface, and British subjects are nearly a fourth of the population of the world" (cited by Crystal, 1997: 70).

It was clear that the British wanted an increased influence around the world, and the English language was one of the important tools with which they could accomplish their aims. Various languages obviously already existed in all the British colonies. Britain spent a great amount of resources to establish educational systems in order to stimulate the growth of their colonies. The following quotation is by William Russel in 1801:

If many schools were established in different parts of Asia and Africa [...] this would tend to conquer the heart and its affections; which is a far more effectual conquest than that obtained by swords and cannons: and a thousand pounds expended for tutors, books, and

premiums would do more to subdue a nation of savages than forty thousand expended for artillery-men, bullets, and gunpowder. (cited by Crystal, 1997: 70)

The triumphant attitude is displeasing to the modern ear, but it accurately represents the trends of the time. Natives who learned English were first and foremost invaluable resources as interpreters between the ruling nation and the locals. Furthermore, it was a chance for some to rise in society. William White is more specific about the importance of English as a means of unifying the British colonies. Commenting on the various languages of India, he states:

As we link Calcutta with Bombay, and Bombay with Madras, and by roads, railways, and telegraphs interlace province with province we may in process of time fuse India into unity, and the use and prevalence of our language may be the register of the progress of that unity. (cited by Crystal, 1997: 70)

The Empire saw that the language was a guarantee and a symbol of political unity. Britain introduced a new, integrative means of communication within a colony and the local communities. Moreover, the established language enabled communication between the colony and the home country. However, it is doubtful whether many natives had the privilege of free schools, and even though Russel and White talk about the language as being more effective than military intervention, history shows that the British did not hesitate to resort to violence in order to suppress and exploit the natives.

Nevertheless, the strategy of language as a means of colonization and not just a consequence proved to be a safe bet. A century later, when the British Empire was declining, many of the newly independent multi-lingual countries such as India and some African states chose English as their official language. The reason for this was that English best enabled people of local communities to continue communicating with each other at national and governmental level.

The practice of schooling leading figures and grooming talent in the British way is not new, nor is it obsolete. Ghandi studied law in England. A long list of foreign leaders graduated from British universities. More recently (2018), the British government offered asylum, medical care and education to future Nobel Prize winner Malala Yousafzai, who is currently studying at Oxford (Yousafzai, n.d.).

The Americans have also taken up this trend, sporting some of the most sought-after universities in the world, where they provide the highest standards of education in the Ivy League or the MIT.

Studying in the UK or in the US is, nowadays, a status symbol and a guarantee of success. What may have been power-asserting and colonization efforts in the beginning is now a voluntary exercise undertaken by thousands of students around the globe, every year.

2.3 The Industrial Revolution

We have seen how an established language stimulates communication within a colony and interlaces the colony and the home country. In the case of English, the connections were particularly important because of the historical period during which they were being established. Colonies could access the know-how of a culture which had a decisive role in the Industrial Revolution. In the beginning of the nineteenth century, Britain was the leading nation in terms of industry and trading with other nations. During the eighteenth century, Britain's population of 5 million more than doubled, and for those hundred years, no country could keep up with its economic growth. Numerous new inventions and new technologies were of British origin, for instance, mining coal to power heavy steam-driven machinery, which made mass production possible. Furthermore, new means of transportation, especially the steamship and the railway brought people with a different background and native tongues closer together, thus intensifying the need for a lingua franca.

By the year 1800, Britain was producing various goods for export that gave Britain the name "the workshop of the world". The new terminology of all these achievements had far-reaching linguistic consequences. All these new techniques and products changed the British society radically, hence the term **Industrial Revolution**. All the new elements had to have names and descriptions. Countless words were added to the English lexicon, but these were just the consequences within the borders of Britain. Eventually, all these innovations affected a great number of countries outside Britain that engaged in industrialization of their production. "It has been estimated that between 1750 and 1900 half the world's published papers on mechanical, industrial and scientific advances were written and distributed in English" (Bragg, 2003: 369). Countries all over the world had to turn to Britain, which had the know-how of the new techniques. It is notable that they had to learn English in order to access this knowledge.

Moreover, during the nineteenth century, another English-speaking country had begun to overtake Britain as the world's fastest growing economy. Amongst the millions of immigrants coming to America there were also scientists and scholars looking for new challenges.

Not only were new technologies developed by English-speaking scientists and researchers, but so were incidental items, such as manuals, instructions and books regarding the individual's relationship with and understanding of the "new world". Parallels can be drawn between this phenomenon and what we are experiencing today, in the digital era. Access to and development of "The digital world" with its information highways also mainly happened, at first, in English-speaking countries, and before the advent of large-scale localization, it took some knowledge of English for one to access the Internet, where most communication was in English.

2.4 A post-war world

Following the First World War, the primary steps in the political consolidation of English were carried out. The methods used by the League of Nations put former German colonial possessions in Africa, the Middle East, and the Pacific under the surveillance of the allied forces. This meant that the power of the English language grew tremendously in the areas that were to be directly under British rule, such as Palestine, Cameroon and Tanganyika. However, the expansion of linguistic predominance through political development was, at this point in time, already declining. More important than the political aspect was the way in which the cultural benefits of the colonial period and the Industrial Revolution were being experienced on a global scale. What the world saw was English language rising as a means of communication in development areas, which were to define the progress of both private and professional life in the twentieth century. In other words, the English language became the most important source of rhetoric in many parts of society.

2.5 International organizations

Of several modern global alliances, the League of Nations was the first to appoint a unique place to the English language in its dealings. Its first two working languages were English and French. The League was replaced by the United Nations in 1945, which currently has six working languages (Arabic, Chinese, English, French, Russian, Spanish). Nevertheless, as the main bodies (the General Assembly, Security Council, Economic and Social Council, Trusteeship Council, and much of the UN Secretariat) are located in New York City, English is still dominant in everyday activities.

In a great number of other international political gatherings in all parts of the world English plays an assisting role. Examples include the Association of South-East Asian Nations, the Commonwealth, the Council of Europe, the European Union, and the North Atlantic Treaty Organization. English is the favourite language of the Organization of Petroleum Exporting Countries, for example, and the only authentic language of the European Free Trade Association. Unless an association has a highly restrained rank and file (such as one consisting only of Arabic-speaking nations or solely of Spanish-speaking states), the choice of a lingua franca has to be made - and English is, in most cases, the one that leaps to mind. The essential idea is that, wherever in the world an organization is situated, the fundamental auxiliary language is English. When it comes to international politics that operates at various levels and in many different ways, the English is often present. A political demonstration may take the shape of a street riot, a peaceful lobby in front of an embassy or a terrorist bombing. But when the drama is being broadcast to an international audience, it is often that at least a part of the text on the banners and placards is in English. Whatever the mother tongue of the people demonstrating, they are aware that the cause they are fighting for will achieve maximum impact when written in English.

2.6 Advertising

As the nineteenth century drew to its close, a blending of social and economic determinants led to a sensational growth in the usage of advertisements in publications, especially in the more industrialized nations. Mass production had sparked the demand for commodities and was nurturing competition; consumer procurement power was rising and again modern printing capabilities guaranteed novel exhibition possibilities (Philipson, 1992: 89). In the United States, publishers saw that commission from advertising would let them lower the selling price of their magazine, thus immensely increasing distribution. Within a relatively short period of time, publications in which over half of the pages were given over to advertising became the norm, from the turn of the century increasingly in colour, leading eventually to the arrival of a wide range of glossy magazines and newspaper supplements available today.

As large brands expanded their reach overseas, they needed to make use of a language that could reach their audiences quickly. Besides translations to local languages, some brands have been using English to add that certain "glamour" to the local presence. Let us just remember slogans like *Nike - just do it*, *Carlsberg - probably the best beer in the world*, etc. As English is a status symbol in many countries (for instance, Asian countries – see Archibald et al.,

2011: 36), advertising in English targets a certain category of the population, especially the young and “trendy”.

2.7 Communications

With Alexander Graham Bell's invention of the telephone and Thomas Alva Edison's invention of the phonograph, signals could be transmitted across the Atlantic Ocean in a matter of seconds. These machines, along with a few others that have followed (radio, talking pictures, television), did for the spoken word what the printing press had done for the written word. Before 1876, speakers could be heard only by those within earshot; now, however, a speaker may have a virtually unlimited audience, situated anywhere on the Earth or even in outer space. People no longer only hear the speech of those in their own neighbourhood or village. Instead, thousands of people listen to newscasters from around the world every day.

English (both the variety spoken in Great Britain and the American variety) was the first language ever to appear on radio and public television. In 1940, more than twenty TV stations were operating in the USA and Britain was catching up. One of the earliest TV broadcasts with huge audiences was the coronation of Queen Elizabeth II, in 1953 (with over 20 million people watching it, according to the BBC). The emergence of radio and television fundamentally altered the nature of home and public entertainment and provided a firm base for the development of English. The technology of these inventions has many roots in Europe and the USA. However, the years of the First World War crippled the growth of European film industry and the English language rapidly came to dominate the movie world. Today, it is unusual to find a global-reach blockbuster movie produced in another language than English.

3. The English language as a threat

Speakers of other languages may feel threatened by the increasing influence English may have on their linguistic habits. It is not uncommon, nowadays, that we find laws limiting the use of English words in some domains. The most famous case is that of France: one of the missions of the French Academy is the defence of the French language against unnecessary foreign influence (*Académie Française*, n.d.). Hence, many widespread English terms are translated into French and the French people use the translation of these foreign terms. This is chiefly the reason why the French work with an “ordinateur”, and not with a computer, as the rest of the world. The Bas-Lauriol law of 1975 dictated that French was mandatory in various domains (media

and trading) and in working settings.

There were, still, words that even *Le dictionnaire des termes officiels* had to acknowledge as being too well-established to undermine and replace: gadget, holdup, weekend, blue jeans, self-service, manager, marketing, etc. The *Dictionnaire Étymologique des Anglicismes et des Américanismes* (Jean-Paul Kurtz) has three thick volumes and is constantly in print.

In 1994, Jacques Toubon, the Right-Wing minister of Francophony, caused a true political and social storm in the leading French circles, and not only, together with the law Toubon (Bryson, 1990: 181). This piece of legislation aimed at making the use of specific French terminology compulsory in a number of domains, namely: consumer advertising, work contracts and information, education at all levels and the language use of politicians and anyone who officially represents the Republic. These are all domains considered likely to affect the consciousness of people, not only linguistically.

It is the choice of the author of this paper to stop after presenting these facts, keeping clear of ideological discussions on the legitimacy of laws such as the one above. We simply do not have here all the materials needed to carry out such an endeavour, nor do we have the time and space to develop the ideas.

However, as a strong opponent of the mentality that such laws back up, Mario Vargas Llosa, sees the issue as paranoid as regards language:

The fear of Americanization of the planet is more ideological paranoia than reality. There is no doubt, of course, that with globalization, English has become the general language of our time, as was Latin in the Middle Ages. And it will continue its ascent, since it is an indispensable instrument for international transactions and communication. (...) The vanishing of borders and increasingly interdependent world have created new incentives for new generations to learn and assimilate to other cultures, not merely a hobby but also out of necessity, since the ability to speak several languages and navigate comfortably in different cultures has become crucial for professional success. (Varga Llosa, 20 November 2009)

It is deemed highly unlikely that English will be replaced as the lingua franca over the next 50 years (Graddol, 2000: 58). What is probable is that smaller languages will create regional spheres of influence, away from the influence of English.

4. New technologies

A small revolution that may be fatal to the English position is not in the geographical domain but in the computer domain of machine translation. Real-time translation is already possible, but the software has very limited ability to handle stylistic, idiomatic and other linguistic features.

One must be very careful not to underestimate the power and possibilities of new technologies. It may not only be a choice between different languages, but a choice between language and technology. Earlier in this article we have seen the similarities between the Industrial Revolution and today. It is still difficult, if not impossible, to make valid predictions about the future, especially now, in the midst of a digital revolution that will change our world just as the Industrial Revolution changed the world a few centuries back. As no one could have predicted the consequences of the invention of the steam engine and later the internal-combustion engine, no one can safely predict today the consequences of our technological progress. All we know is that our choices may have far-reaching consequences. At some point in the near future, we may be forced to choose between machine translation, which might not be as efficient, but constantly and rapidly improving, and an international language which will most likely be English, with all its disadvantages as mentioned earlier. Maybe we do not even have the privilege of making a choice. Maybe we cannot control progress. One could argue that the technology of machine translation came a few years too late to catch the "linguistic boat" Crystal was mentioning in the late '90s (Crystal, 1997: 22-23), because the computer industry has not yet developed machine translation to be efficient enough to be an alternative to an international language. The irony here is that it is partly the computer industry that has created the need for the peoples of the world to communicate.

Conclusion

Currently, some 1.2 billion people speak English as a mother tongue or second language. Its largest opposition comes from Chinese, which is spoken by "just" 1.1 billion people (What are the top 200 most spoken languages?, n.d.) but Chinese is spoken only in a certain geographical area or in closed communities, and mainly as a first language, thus being no direct threat to English as a global language. It is believed that it would take a worldwide reformation to jeopardize the English position - if Bill Gates had grown up in China, then it might have been a slightly different situation. The small revolutions covering a limited geographical area will probably not have any vital impact because

English is now so deeply established that it cannot be considered as a single nation's language. In other words, the reason why English has become a global language is the political capacity of its people, and most significantly, the military power. As stated above, a connection seems to exist between cultural power and language dominance. If a language has a solid power base, whether economic, military or political, it will expand as a global means of interaction.

A global language can carry dangers with it. Perhaps those who have this language as their mother tongue will be better at working with it on a daily basis, or perhaps it will cause minor languages to disappear, or – worst-case scenario – make all “inferior” languages crumble at the feet of a global tongue. English is by far the greatest applicant to the role of a global language and many people around the world fear that their mother tongues are in great danger. It is very important to accept these fears and to understand that they are widespread. No one can predict the consequences of the “English steam engine” and the direction of the crusade is unknown.

References

- Académie Française. (n.d.). Les Missions. Retrieved from <http://www.academie-francaise.fr/linstitution/les-missions>.
- Archibald, A. et al. (2011). *Latest Trends in ELF Research*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Bragg, M. (2003). *The Adventures of English. The Biography of a Language*. New York: Arcade Publishing.
- Bryson, B. (1990). *Mother Tongue - The English Language*. London: Hamish Hamilton.
- Crystal, D. (2008). *The Language Revolution*. Cambridge, UK: Polity.
- Crystal, D. (1997). *English as a Global Language*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Đoàn, B. N. (26 July 2011). World Englishes – Speakers [Blog post]. Retrieved from <https://doanbangoc.wordpress.com/2011/07/26/world-englishes/>.
- Eco, U. (1995). *The Search for the Perfect Language* (J. Fentress, Trans.). Oxford, UK and Cambridge, USA: Blackwell.
- Graddol, D., Leith, D., and Swann, J. (ed.). (1996). *English: history, diversity, and change*. London and New York: Routledge.
- Graddol, D. (2000). *The Future of English? A guide to forecasting the popularity of the English language in the 21st century*. London: The British Council.
- Helgerson, R. (1998). Language Lessons: Linguistic Colonialism, Linguistic Postcolonialism, and the Early Modern English Nation. *The Yale Journal of Criticism*, 1(11), 289-299. <https://doi.org/10.1353/yale.1998.0010>.
- Knowles, G. (1997). *A Cultural History of the English Language*. London: Arnold.
- Pennycook, A. (1994). *The Cultural Politics of English as an International Language*. London and New York: Longman.
- Phillipson, R. (1992). *Linguistic Imperialism*. Oxford, UK: Oxford University Press.

Vargas Llosa, M. (20 November 2009). *The Culture of Liberty*. Foreign Policy. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2009/11/20/the-culture-of-liberty/>.

What are the top 200 most spoken languages? (2020). In D. M. Eberhard, G. F. Simons, and C. D. Fenning (eds.). *Ethnologue: Languages of the World* (23rd ed.). Dallas, Texas: SIL International. Retrieved from <https://www.ethnologue.com/guides/ethnologue200>.

Yousafzai, M. (n.d.). Malala's Story. Retrieved from <https://www.malala.org/malalas-story>.

About the author

Anamaria SASU is a freelance translator, graduate of the Specialized Translation and Interpretation Master's Programme at the Technical University of Civil Engineering Bucharest, Romania.

E-mail: anamaria.parfeni@gmail.com

SIMBOLURI ALE ROMÂNIEI VĂZUTE PRIN OCHII STRĂINILOR

(SYMBOLS OF ROMANIA SEEN THROUGH THE EYES OF FOREIGNERS)

Raluca GHENȚULESCU

Abstract: Symbols are one of the four dimensions that define a culture, according to Geert Hofstede. They can be represented by words, gestures, pictures or objects that carry a particular meaning and are recognized as such by those who share a certain culture (e.g. language, traditional clothes, flags and status symbols). As a millennial culture, which has received a lot of foreign influences throughout time, the Romanian culture is rich in symbols of any kind. Since symbols are the outer layer of a culture, they are the first elements to be noticed by a foreigner who comes to a specific country. In our case, the foreigners who deal with the Romanian symbols and marvel at their richness are the students who take the courses of the Preparatory Year of Romanian for Foreign Citizens at the Technical University of Civil Engineering of Bucharest. The way they perceive and then relate to our symbols is interesting to study as a subject of cultural research, and this is the reason why I have chosen it as the topic of my article.

Keywords: *symbols; teaching Romanian as a secondary language; cultural dimensions; culture shock; inter-cultural sensitivity*

*Culture is the body, language is the heart.
(Susan Bassnett, 1991)*

Introducere

Din punct de vedere etimologic, cuvântul cultură (provenit din latinescul *cultus*, care însemna cultivat, rafinat, demn de admirație și respect) se referă la modul în care oamenii trăiesc, reflectat în limba pe care o vorbesc, alimentele pe care le consumă, hainele pe care le poartă sau religia pe care o practică (cultură, 2009). În sens larg, cultura cuprinde artele, credințele, tradițiile, sărbătorile sau obiceiurile de zi cu zi.

Acest set de cunoștințe, experiențe și forme de comportament este împărtășit de un grup de oameni, care, de obicei, trăiesc împreună în același areal geografic, dar poate fi și învățat sau însușit prin interacțiune cu acel grup. De aceea, putem vorbi de fenomene distincte, cum ar fi enculturația, aculturația, deculturația și transculturația.

În viziunea lui E. Adamson Hoebel enculturația presupune învățarea de către copii, de la cei mai în vârstă, a formelor culturale dintr-un anumit spațiu, cu alte cuvinte internalizarea unei anumite culturi, pe care individul o percepe ca fiind a lui (Hoebel, 1954). Aculturația, așa cum este ea văzută de către John Berry, implică asimilarea celei de-a doua culturi de către un individ, prin interacțiunea directă cu aceasta, cum este cazul minorităților etnice din anumite țări sau al imigranților care intră în contact nemijlocit cu cultura țării în care ajung (Berry, 2019).

În cadrul acestui proces de învățare a normelor culturale dintr-o altă cultură, individul poate experimenta fenomenul de deculturație, adică pierdere sau renunțare la normele propriei culturi, în favoarea celei noi învățate. Acest fenomen poate avea efecte benefice asupra persoanei în cauză, care, prin renunțarea la propria cultură și învățarea celei noi, se poate simți mai bine integrat în noul său mediu, dar poate duce și la sentimentul de dezrădăcinare, dacă renunțarea la propria cultură a fost impusă și nu a venit din proprie inițiativă. De pildă, un aborigin care a adoptat de bună voie stilul de viață european pentru a fi mai bine integrat în societate se poate simți fericit ca parte din noua cultură australiană, în timp ce un basarabean cărui i s-a impus cultura rusă, în detrimentul celei române, în care s-a născut, se poate simți dezrădăcinat sau exilat în propria sa țară.

Transculturația, definită de către antropologul cubanez Fernando Ortiz, se referă la îmbinarea elementelor specifice mai multor culturi, în vederea creării unei noi forme de cultură. Exemplul lui Ortiz este cel al culturii cubaneze din care provine și în care se îmbină elemente din cultura băștinașilor de pe insulă cu elemente din cultura spaniolă, a cuceritorilor, veniți de pe o poziție de autoritate și încercând să-și impună propria cultură, și cu elemente din cultura sclavilor africani, aduși de spanioli în timpul epocii coloniale și care și-au lăsat în special amprenta asupra muzicii cubaneze (Ortiz, 1995).

Potrivit definiției lui Geert Hofstede, cultura este o formă de programare mentală colectivă, specifică fiecărui grup de oameni sau colectivități dintr-un anumit spațiu. În cadrul acestei programări mentale, există patru forme de manifestare, care pot defini orice cultură și o pot distinge de altele: simbolurile, eroii, ritualurile și valorile. Pe baza unui sugestiv model al cepei, Hofstede arată că valorile sunt forma cea mai profundă, miezul unei culturi, în timp ce așa-numitele „practici culturale”, respectiv ritualurile, eroii și simbolurile sunt formele de suprafață, cele vizibile și ușor recunoscutibile, dintre care simbolurile

sunt, asemeni primelor foi de ceapă, prima formă culturală cu care interacționează cei care iau contact cu o anumită cultură (Hofstede, 2005).

1. Simbolul – valențe și interpretări

Indiferent dacă vorbim despre un obiect tangibil, o imagine, o culoare sau o combinație de culori, un gest sau o înlănțuire de sunete sau de cuvinte, simbolurile sunt, în esență, lipsite de un înțeles anume și numai oamenii sunt cei care le dau un sens. Un anumit tipar de culori poate reprezenta o stemă sau un blazon important într-o anumită cultură, dar poate fi complet aleatoriu și lipsit de sens în alta; o înlănțuire de cuvinte poate reprezenta versurile unei rugăciuni sau ale imnului național, deci elemente esențiale sau chiar sacre pentru membrii unei anumite culturi, sau niște simple vorbe lipsite de noimă pentru alții.

În unele cazuri, același simbol poate avea sensuri diferite sau chiar opuse în zone diferite ale lumii. De exemplu, în cea mai mare parte a globului, moartea este simbolizată de culoarea neagră, însă în părți ale Asiei este reprezentată de alb, care este văzut în general drept culoarea purității, iar în unele regiuni din Thailanda sau Brazilia este reprezentată de culoarea violet. Astfel, se pot crea confuzii între interpretările date aceleiași culori, ca simbol, în diferite zone.

În același mod, un anumit gest poate însemna ceva într-o cultură și exact opusul său în alta. Aplecarea în față a capului, care este un gest aprobator și are sens afirmativ în cea mai mare parte a lumii, are sens opus, de „nu”, în Bulgaria, zone ale Greciei și anumite regiuni din India.

Mai mult decât atât, chiar interpretările aceluiași simbol pot varia în timp. Cel mai bun exemplu în acest sens este svastica. Considerată timp de mii de ani un simbol al norocului și bunăstării la indieni, a fost preluată mai întâi în publicitate, de companii mari, precum Coca-Cola sau Carlsberg, iar ulterior a devenit simbolul nazismului, transformându-se dintr-un simbol pozitiv și căutat pentru valențele sale benefice într-unul negativ, detestat de o lume întreagă.

De multe ori, simbolurile îi unesc pe oamenii care, altfel, nu ar avea prea multe lucruri în comun. De pildă, culorile, sloganul, fanionul sau imnul unei echipe de fotbal creează o identitate de grup, care duce la includerea unor membri, excluderea altora – suporterii echipelor adverse – și generarea unui răspuns emoțional – pozitiv sau negativ – din partea unora sau a celorlalți. Atacul unui asemenea simbol puternic (de exemplu, arderea în public a fanionului echipei adverse) poate stârni reacții violente, care devin cu timpul o realitate socială periculoasă, așa cum este huliganismul în Marea Britanie.

Cele mai importante simboluri ale unei țări, cum ar fi imnul, drapelul, stema și Ziua Națională, sunt asociate cu ceremonii oficiale – parade militare, decernare a premiilor, gale, etc. – care le insuflă un caracter sacru, conferă impresia de putere pentru națiunea respectivă și o disting de celelalte națiuni. Acestea, însă, sunt și cele care pot fi cel mai ușor înlocuite în cazul prăbușirii unui anumit sistem politic, așa cum s-a întâmplat în cazul ieșirii României din comunism, când toate aceste simboluri au fost înlocuite peste noapte.

Perimarea simbolurilor de-a lungul timpului sau, dimpotrivă, amplificarea valențelor pe care le au, sunt, uneori, greu de înțeles chiar și pentru membrii culturii care le împărtășesc, cu atât mai mult pentru niște cetățeni străini, care vin pentru prima oară în contact cu ele. De aceea, este esențial să înțelegem formele de șoc cultural pe care le experimentează aceștia, pentru a-i ajuta să depășească anumite idei preconcepute, născute din stereotipuri, și să-și dezvolte sensibilitatea inter-culturală.

2. Șoc cultural, stereotipuri și sensibilitate inter-culturală

Șocul cultural este definit, în linii mari, ca o formă de discomfort resimțită de cei care călătoresc sau vin să locuiască, temporar sau definitiv, într-o altă cultură decât cea nativă. Manifestările acestui discomfort sunt de cele mai multe ori psihice sau afective – anxietate, confuzie, teamă, sentiment de respingere, etc. – dar pot avea și componente fizice – inapetență, insomnie, migrene.

Cu cât diferențele culturale dintre țara de proveniență și țara vizitată sau țara adoptivă sunt mai mari, cu atât efectele acestui șoc sunt mai profunde. Pe de altă parte, cu cât perioada petrecută într-o altă cultură este mai lungă, cu atât efectele negative tind să se diminueze, datorită faptului că intervin obișnuința, acceptarea și, în cele din urmă, adaptarea și integrarea.

În funcție de cultura din care provin, șocul cultural pe care îl experimentează cetățenii străini veniți la studii în România este mai mare sau mai mic. Pentru cei câțiva studenți care provin din Europa (Franța, Suedia, Spania) sau America (Brazilia, Canada, Belize), diferențele culturale sunt mai mici și, prin urmare, adaptarea este mai ușoară. Pentru majoritatea studenților străini, însă, care vin din țările arabe (Irak, Siria, Liban, Palestina) sau din Africa (Guineea, Congo, Rwanda), deosebirile la nivel cultural, influențate și de diferențele religioase, sunt adesea o piedică în calea integrării lor sociale și academice.

Pentru a depăși această perioadă dificilă, a primului contact cu realitatea socială și culturală din România, mulți dintre ei se documentează în prealabil,

citind diferite materiale despre țara noastră, învață câteva cuvinte în limba română sau discută pe internet cu compatrioți de-ai lor veniți de mai mult timp în România.

În unele cazuri, cunoștințele pe care le au despre România sunt legate doar de anumite stereotipuri cultivate de mass-media, unele pozitive, dar cele mai multe negative. De pildă, știu că românii sunt ospitalieri și amatori de distracții, dar și leneși, corupți sau cerșetori. Din cauza unor publicații sau emisiuni de televiziune cu impact global, mulți studenți străini care vin în România se tem că aici vor găsi o țară ex-comunistă, fără o infrastructură și o tehnologie avansate, cu o rată a infraționalității foarte mare și cu zone extrem de periculoase. În primele săptămâni, este necesară multă muncă de lămurire pentru a-i convinge că multe dintre aceste stereotipuri sunt false și că, în majoritatea situațiilor, România nu este mai puțin sigură sau mai puțin dezvoltată tehnologic decât țările lor de origine.

Conform scalei Bennett, cunoscută și sub numele de model evolutiv al sensibilității inter-culturale, conceput de către sociologul Milton Bennett (Bennett, 1993: 21-71) pentru a analiza reacțiile indivizilor la diferențele culturale, există șase etape de sensibilizare a unui individ la realitățile unei culturi cu care ia contact.

Într-o primă fază, cea de negare, străinii veniți într-o anumită țară sunt dezinteresați de comunicarea interculturală sau chiar ostili față de ea, considerând că numai propria lor cultură este cea autentică și că se pot descurca oriunde cu valorile cunoscute și cu o limbă internațională, de exemplu limba engleză.

Ulterior, intră în etapa de apărare și încep să compare propria cultură cu cea nou întâlnită, găsind argumente în favoarea superiorității propriei culturi și critici la adresa celeilalte.

Urmează faza de minimalizare, în care diferențele culturale sunt considerate neimportante, de vreme ce există o natură umană universală, care își poate promova aceleași valori oriunde în lume. Această atitudine reprezintă un prim pas în direcția acceptării noii culturi; oamenii devin curioși față de diferențele culturale și încep să le privească drept ceva normal.

În următoarea etapă după acceptare, dezvoltă empatie inter-culturală, caută noi experiențe legate de cultura în care au ajuns, o cunosc mai bine și încearcă să și-o însușească – este perioada de adaptare, cea mai importantă, când

individul începe să simtă că poate face parte din noua cultură, pe care o percepe ca fiind și a lui.

În cele din urmă, după ce sunt parcurși toți acești pași, mai repede sau mai lent, în mod tacit sau explicit, se produce integrarea, un fel de stare de grație a nou-venitului, care nu se mai consideră un străin, ci un membru cu drepturi depline al culturii pe care a îmbrățișat-o.

Pe parcursul tuturor acestor etape de sensibilizare inter-culturală, formele de manifestare a noii culturi joacă un rol extrem de important, ajutându-l pe străin să se integreze. În cadrul acestui proces, simbolurile – cele mai simple, dar, în același timp, cele mai reprezentative elemente ale unei culturi – joacă un rol esențial, iar înțelegerea lor corectă este un prim pas în atenuarea sau depășirea șocului cultural.

3. Înțelegerea simbolurilor ca parte a atenuării șocului cultural

Simbolurile culturii române sunt o parte importantă a parcursului învățării culturale la care sunt expuși cetățenii străini care vin să studieze în țara noastră. Modul în care ei înțeleg aceste simboluri și se raportează la ele le poate facilita integrarea în mediul academic și social românesc și îi poate feri de efectele șocului cultural.

La primele ore de curs la materia intitulată „Identitate românească și sincronism european”, studiată la sfârșitul primului semestru al Anului pregătitor de limba română pentru cetățeni străini de la Universitatea Tehnică de Construcții București, respectiv la cursurile și seminarele de „Cultură și civilizație românească”, incluse în programa semestrului al doilea, încercăm să-i familiarizăm pe studenți cu simbolurile României prin comparație cu simbolurile din alte țări europene și din propriile lor țări. Astfel, integrându-le într-un context cunoscut, le pot înțelege și asimila mai ușor.

De aceea, printre temele de curs sau seminar, pe care studenții trebuie să le abordeze și sub formă de aplicații sau chiar de teme pentru referatul final de absolvire, se numără:

- explicarea sensului simbolic al culorilor de pe drapelul românesc;
- compararea versurilor sau a mesajului imnului național al României cu cele ale unui alt imn european;
- analizarea simbolurilor de pe bancnotele românești;

- descrierea unui monument simbolic din România, prin comparație cu un moment reprezentativ din Europa sau din țara natală.

Tricolorul românesc, ales ca simbol al națiunii noastre încă din timpul revoluției conduse de către Tudor Vladimirescu, ilustrează idealurile revoluționare de libertate (albastrul cerului sau al mării), dreptate (galbenul holdelor de grâu, care ar trebui împărțite între toți cei care le lucrează, fără discriminare de clasă sau statut social) și frăție (roșul aceluiași sânge pentru toți românii).

Aflând aceste lucruri, studenții din Republica Democrată Congo rămân uimiți, deoarece și drapelul țării lor are aceleași culori, dispuse altfel, dar cu semnificații asemănătoare: albastrul (mai deschis ca nuanță decât cel de pe steagul României) simbolizează pacea, roșul reprezintă sângele vărsat de martirii țării, iar galbenul sugerează bogăția națiunii. Astfel, deși provin dintr-o cultură foarte diferită de cea română, studenții congolezi se simt mai apropiați de români prin faptul că țara lor împărtășește aceleași idealuri cu a noastră și, deci, avem un punct comun de înțelegere. Acesta este un prim pas pe calea acceptării lor în mediul social și academic românesc, făcând parte din acel concept de minimalizare teoretizat de Bennett, potrivit căruia oamenii ajung să creadă că există o natură umană universală, care se manifestă la fel în diferite părți ale lumii.

Celălalt simbol definitoriu pentru identitatea națională, pe lângă drapel, este imnul național. Deși greu de înțeles la prima vedere de către un străin, din cauza limbajului arhaizant, *Desteaptă-te, române!* conține, în esență, același mesaj ca *La Marseillaise*, imnul Franței, cunoscut foarte bine atât de către studenții francezi, cât și de cei din țări francofone, cum ar fi Congo, Guineea, Rwanda sau Senegal. Prin compararea versurilor celor două imnuri, studenții constată că mesajul, născut, desigur, din aceleași idealuri revoluționare de libertate, egalitate și fraternitate, este comun, ceea ce reprezintă o nouă punte de legătură între culturi și o nouă șansă pentru ei de a se integra mai ușor într-o comunitate care împărtășește aceleași valori.

Simbolurile de pe bancnotele românești sunt extrem de interesante, atât prin asocierea lor cu anumite personalități ale României – care pot fi încadrate la categoria „eroi” din schema formelor de manifestare culturală a lui Geert Hofstede – cât și prin asemănarea sau chiar identificarea cu alte simboluri europene sau universale. Cum toți străinii veniți în România intră repede în posesia bancnotelor românești, analizarea simbolurilor de pe acestea este deopotrivă utilă și captivantă pentru ei. Vom lua, ca exemplu, bancnotele

folosite cel mai des la cumpărături, cea de 50 de lei și cea de 10 lei, care au și cea mai bogată simbolică.

Bancnota de 50 de lei, care îl înfățișează ca „erou” pe Aurel Vlaicu, conține simboluri precum roza vânturilor, floarea de crin, crucea, floarea de colț și acvila. Roza vânturilor, un simbol universal, ușor recognoscibil și interpretabil, indiferent de cultura de proveniență, trimite cu gândul, în mod evident, la ideea de orientare, de direcție, absolut necesare pentru un aviator ca Vlaicu. Floarea de crin, cunoscută studenților francofoni ca simbol al monarhiei franceze, este și un simbol religios, reprezentând Sfânta Treime sau pe Fecioara Maria și aflându-se astfel în directă legătură cu crucea, ca simbol al creștinismului. Floarea de colț și acvila sunt simboluri ale României, acvila regăsindu-se și pe stema națională, dar având legătură și cu ideea de zbor, deci înscriindu-se în seria simbolică a aviației (Drăguțu, 9 noiembrie 2009). Prin urmare, uitându-se la o singură bancnotă, studenții străini pot învăța despre un erou al României și o personalitate mondială în aviație, precum și despre un set de simboluri foarte interesante, atât universale, cât și religioase și naționale, care îi ajută să plaseze particularitățile culturale și religioase ale României într-un context mai larg, cu elemente deja binecunoscute lor.

Pe bancnota de 10 lei, alături de imaginea lui Nicolae Grigorescu, pictorul național al României, ale cărui opere le sunt, de asemenea, prezentate studenților, atât în fotografii, cât și în realitate, în cadrul activităților extracurriculare de vizitare a principalelor muzee de artă din București, apar ca simboluri casa tradițională țărănească și unul dintre „personajele” din picturile lui Grigorescu, Rodica, o țărăncă tânără, cu o cofă pe umăr. Aceste elemente îi ajută pe străini să se familiarizeze cu cultura tradițională românească și le permit să facă o comparație cu construcțiile sau obiectele tradiționale din culturile lor. Ca piese vestimentare, în descrierea picturală a Rodicăi se remarcă ia, fota, brâul și marama, adică principalele elemente ale portului feminin românesc. Dintre acestea, ia le este cunoscută studenților francofoni sau, în general, celor iubitori de artă din pictura *La blouse roumaine* a lui Henri Matisse.

În funcție de nivelul lor de limbă și de cultură generală, discuția se poate aprofunda, prin analizarea simbolică a cusăturilor de pe veșmintele tradiționale românești, în special de pe ii. Casa reprezentată pe bancnotă este o culă oltenească, aflată astăzi la Muzeul Astra din Sibiu, și este un simbol al construcțiilor tradiționale românești, pe care studenții le pot admira și la Muzeul Satului din București. Un obiect tradițional precum cofa este un bun

prilej de a face o comparație între elementele de artizanat din România și cele din alte părți ale lumii, deoarece cofa românească este foarte asemănătoare ca formă și scop cu vase din Africa sau India.

În cele din urmă, descrierea unui monument simbolic din România și compararea lui cu un monument din Europa sau din țările natale ale studenților le oferă șansa de a se familiariza cu stilurile arhitectonice românești și de a le plasa în contextul larg al arhitecturii europene. Valoarea de simbol a Arcului de Triumf, de pildă, care, ca și modelul său din Paris, reprezintă victoria în luptă și omagiul adus eroilor, poate fi pusă în legătură cu construcțiile de acest tip din Grecia și Roma antică, ducând la o discuție mai profundă pe tema perpetuării simbolurilor și a îmbogățirii lor cu noi valențe de-a lungul timpului.

Mai mult decât atât, dacă studenții au un nivel mai avansat din punct de vedere lingvistic și cultural, poate fi abordat subiectul simbolurilor folosite de Constantin Brâncuși în operele sale din complexul monumental de la Târgu Jiu. Cum foarte mulți dintre studenții străini sunt francofoni, cunosc sculpturile lui Brâncuși de la Paris și pot face o comparație pertinentă.

Desigur că discuția despre simboluri poate fi foarte lungă și interesantă și poate include și referiri la mâncărurile tradiționale românești, care se aseamănă cu mâncăruri din Turcia, Grecia sau țările arabe, la dansuri populare precum Călușul sau Paparuda, care au rădăcini ancestrale și ating un nivel simbolic universal, la cântece ritualice, cum ar fi bocetele sau colindele, care, de asemenea, se pierd ca semnificații în negura timpului, însă numărul limitat de ore alocate cursului de „Identitate românească și sincronism european”, precum și celui de „Cultură și civilizație românească” nu permit o abordare exhaustivă a unui subiect atât de vast. Din aceste considerente, de obicei alegem acele simboluri care îi ajută cel mai mult pe studenți să se familiarizeze cu realitățile românești și să se integreze cât mai bine în mediul nostru socio-cultural.

Concluzii

Pornind de la elemente simple, cum ar fi drapelul național sau bancnotele, se poate aborda un subiect complex, acela al simbolurilor dintr-o anumită cultură. În cazul nostru, o astfel de temă are rolul de a facilita integrarea studenților străini în societatea românească, prin faptul că deschide poarta către înțelegerea componentelor-cheie ale mentalității românești.

Datorită influențelor primite de-a lungul timpului din partea unor popoare dintre cele mai diverse, de la huni la turci și de la vizigoți la greci, cultura

română oferă străinilor o gamă bogată de simboluri, cu diferite niveluri de profunzime, care duc la interpretări mai complexe sau mai superficiale. De pildă, acvila, care apare atât pe stema națională, cât și pe bancnota de 50 de lei, poate fi plasată pe diferite paliere de semnificație. Prin referirea directă la ideea de zbor, ea poate simboliza statutul de pionieri în aviație ai unor români precum Aurel Vlaicu, Traian Vuia sau Henri Coandă, dar, prin semnificația heraldică mai profundă, care duce cu gândul la dinastia Basarabilor, întemeietorii Țării Românești, poate trimite la caracterul statului român, suveran și independent.

În funcție de nivelul de înțelegere al studenților, astfel de simboluri complexe, cu grade de semnificație variate, pot fi detaliate, pentru a face trimitere la diferite concepte sociale, politice sau culturale. Nu întâmplător, modelul cepei, propus de către Geert Hofstede pentru a descrie manifestările culturale, se poate aplica și în cazul particular al simbolurilor, care pot fi „desfăcute”, asemeni foilor de ceapă, până la cele mai profunde substraturi.

Indiferent de caracterul său, simbolul este privit ca o conexiune între oameni și între culturi. Etimologic vorbind, **symbolus** din latină, provenit din greacă, se referea la orice obiect folosit ca semn de recunoaștere (symbolus, 1962). Iar pentru străinii care iau contact cu o anumită cultură, el reprezintă în continuare cea mai bună cale de a recunoaște cultura respectivă și pe cei care o practică. La urma urmei, parafrazându-l pe Lucian Blaga, se poate spune că simbolurile nu au nevoie de argumente, ci doar de înțelegere, așa că nu ne rămâne decât să sperăm că studenții străini cu care interacționăm ne vor înțelege așa cum suntem, la nivel cultural și uman.

Referințe

- Bassnett, S. (1991). *Translation Studies*. London & New York: Routledge.
- Bennet, M. (1993). Towards Ethnorelativism: A Developmental Model of Intercultural Sensitivity. In R.M. Page (ed.). *Education for the Intercultural Experience*, (pp. 21-71). Yarmouth, ME: Intercultural Press.
- Berry, J. W. (2019). *Acculturation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- cultură. (2009). Academia Română, Institutul de Lingvistică « Iorgu Iordan – Al. Rosetti ». *DEX - Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revizuită și adăugită). București: Univers Enciclopedic.
- Drăguțu, A. (9 noiembrie 2009). Simboluri: Busola de pe bancnota de 50 lei [Articol de blog]. Disponibil la adresa <https://www.blackdog.ro/2009/11/09/simboluri-busola-de-pe-bancnota-de-50-lei.bdb>.
- Hoebel, A. E. (1954). *The Law of Primitive Man*. Harvard, Massachusetts: Atheneum.
- Hofstede, G. (2005). *Cultures and organizations: software of the mind*. New York: McGraw-Hill.

Ortiz, F. (1995). *Cuban Counterpoint: Tobacco and Sugar*. Durham and London: Duke University Press.
symbolus. (1962). Ocheșanu, R. et. al. *Dicționar latin-român*. București: Editura Științifică.

About the author:

Raluca GHENȚULESCU is an Associate Professor, Ph.D., at the Technical University of Civil Engineering Bucharest, Romania.

E-mail: raluca.ghentulescu@utcb.ro

RUBRIQUAGE ET VISÉE PRAGMATIQUE DANS LA PRESSE DE VULGARISATION SCIENTIFIQUE

(MAGAZINE SECTIONS AND PRAGMATIC AIMS IN POPULAR SCIENCE PRESS)

Mălina GURGU

Abstract: This paper analyses the pragmatic strategy of the French popular science magazine *Science & Vie* in order to attract and to keep the attention of its readers in the news section. The study takes into account issues from the even years of the period 2006-2016. The main two criteria for the analysis are supplied by Patrick Charaudeau's theoretical framework which distinguishes between the "aim to inform" and the "aim to capture".

Keywords: *magazine section; popular science; Science & Vie; attention attracting; aim to capture*

Introduction

Le travail du journaliste, même à l'ère d'Internet et de la démocratisation de la création de contenu, est frappé d'un paradoxe : son occupation est de s'approprier la réalité pour en faire une construction communicative transmissible au public. Or, l'image qu'il peut se faire de ce public reste tronquée, tributaire aux imperfections des enquêtes et des sondages sociologiques, de marketing, etc. et aux inférences rendues possibles par l'interaction, quelque fois en temps réel avec les destinataires du discours médiatique.

Dans une thèse de doctorat rédigée pendant les années passées dans la rédaction de *Science & Vie* (Pracontal, 1982), Michel de Pracontal discute la situation du journaliste vulgarisateur scientifique qui construit une communication à sens unique, sans récepteur « ou plus précisément dans laquelle l'émetteur substitue un récepteur imaginaire au récepteur réel » (Pracontal, 1984). Pour faire perpétuer le système de ce que Charaudeau appellerait plus tard la « médiatisation de la science » (Charaudeau, 2008), les professionnels assument plusieurs rôles : pédagogue, traducteur, informateur, amuseur. Des « fictions utiles » (Pracontal, 1984) identifiables dans les différentes stratégies mises en œuvre par la rédaction du magazine.

Parmi ces dernières, le rubriquage se voit accorder une place essentielle, parce qu'organisateur de l'information et également témoin de la vision rédactionnelle sur les faits présentés. Une bonne hiérarchisation du matériel

médiatique est « un point capital » (Agnès, 2008 : 382), car c'est ainsi qu'est assuré l'accès facile du lecteur au contenu communiqué. Dans le cas de la presse de vulgarisation scientifique, la dimension pédagogique du discours se rajoute aux autres facteurs déterminants du succès de la publication auprès de ses lecteurs.

Patrick Charaudeau considère que toute démarche entreprise par un média à l'attention de son public se fait sous le signe d'un contrat de communication (Charaudeau, 2008, 2011 : 52-55) qui trace le cadre assurant la validation de la communication par le destinataire. Le chercheur décèle une double visée dans la finalité communicationnelle : d'information et de captation (Charaudeau, 2008 : ch. 1, par. 18), dont la deuxième découle du contexte économique dans lequel évoluent les publications, les chaînes de télévision, de radio, etc. La conséquence en est capitale pour le discours, puisqu'elle engendre une

mise en scène discursive qui tend à présenter les événements du monde de façon dramatique, en s'appuyant sur les croyances populaires et les émotions collectives. On voit que la finalité de la communication médiatique avec sa double visée d'information et de captation est prise entre trois logiques : démocratique, marchande et d'influence. (Charaudeau, 2008, ch. 1, par. 18)

À cet effet, les publications suivent trois principes dans la construction de l'événement : « un principe de perception (pouvoir voir) un principe de saillance (être surpris) et un principe de prégnance (pouvoir retrouver du déjà connu) » (Charaudeau, 2008, ch. 1, par. 20).

En ce qui suit je présenterai les détails de l'étude effectuée sur la rubrique des actualités du magazine de vulgarisation scientifique *Science & Vie* afin d'observer comment l'évolution de cet aspect de la publication – centenaire et leader incontesté depuis le début du segment « presse de vulgarisation scientifique généraliste grand public » (Cadinot, 2006 : 44) – se fait l'écho d'une stratégie rédactionnelle misant sur l'adaptation constante et le renouveau afin de fidéliser son lectorat.

1. Corpus

Pour la présente étude j'ai fait le choix des numéros parus dans les années paires de la période 2006-2016, soit un total de 72 apparitions¹. Plusieurs

---

¹ Soit les numéros 1060-1071, 1084-1095, 1108-1119, 1132-1143, 1156-1167 et 1181-1192.

considérations ont guidé cette option. D'abord, 10 ans sont suffisants pour observer des évolutions. Ensuite, j'ai souhaité rester à une taille du corpus adéquate pour le présent article. Enfin, j'ai identifié 3 moments de changement (engendrant 4 étapes dans l'évolution du corpus), dont 2 se sont produits dans des numéros d'années paires.

Ainsi, le magazine connaît une réorganisation à partir du numéro 1091 (août 2008) annoncée dans l'article publié en guise d'avant-propos : « Les lecteurs les plus attentifs le remarqueront sans doute : ce numéro de *Science & Vie* n'est pas organisé exactement comme l'étaient les numéros précédents. Jetez donc un œil sur le sommaire page suivante : les quelques modifications que nous avons apportées y sont déjà perceptibles. » (Science & Vie, 2008 : 5). L'apparition de la nouvelle rubrique « Science & Vie d'aujourd'hui » et la place centrale accordée à la rubrique « Fondamental » sont présentées comme aidant à apporter « plus de réponses, donc, aux questions auxquelles nous sommes désormais confrontés » (Science & Vie, 2008 : 5). Je noterai l'étape avant la réorganisation avec **SV1** et celle à partir du numéro 1091 avec **SV2**.

Le deuxième moment d'évolution se produit en 2011, à partir du numéro 1122, les lecteurs en étant prévenus toujours dans la rubrique « Avant-propos » : « Vous l'avez peut-être déjà remarqué dès sa couverture, votre journal a un peu changé, dans sa présentation et dans certaines de ses rubriques » (Science & Vie, 2011 : 3). Cette fois-ci, la rédaction demande la participation du public à un questionnaire concernant les éléments ayant changé, les résultats étant présentés comme d'importance pour la capacité de la publication à répondre aux attentes de son lectorat. Cette troisième étape sera notée avec **SV3**.

Enfin, le dernier tournant que prend *Science & Vie* dans la période observée est le changement de formule à partir du numéro 1160 (mai 2014), cette dernière étape étant désormais notée avec **SV4**. L'argument fourni pour la nouvelle direction que prend la publication se classe dans la catégorie « ad populum » (Tuțescu, 1998 : 64, voir aussi mon étude sur la comparaison de deux changements de formule opérés chez *Science & Vie* (Gurgu, 2016)), considéré par les spécialistes comme inadéquat dans la défense correcte d'une thèse, car « jouant sur les sentiments de l'auditoire » (Tuțescu, 1998 : 206) : « Puisque tout change, nous aussi ! » (Science & Vie, 2014 : 5). Le nouveau rubriquage est présenté comme étayer et en même temps comme l'expression de la passion des journalistes « pour la science, pour ses méthodes, ses progrès, ses réalisations et la hauteur de vue à laquelle elle nous incite »

(Science & Vie, 2014 : 5), tout ceci servant l'objectif de produire du plaisir à la lecture.

2. Rubrique des actualités

La première apparition de cette rubrique, qui allait devenir au fil des années une composante de base du magazine, date de 1995, avec le numéro 936 du mois de septembre. Appelée d'abord « Actualité », l'on la retrouve en tant que « Actualités » dans le premier numéro du présent corpus. Son nom change en « Actus » à partir de SV3, et reste identique dans SV4. Par ailleurs, les 4 étapes identifiées plus haut ont apporté des changements dans l'organisation de la rubrique.

Du point de vue quantitatif, « Actualités » / « Actus » occupe un nombre de pages qui varie entre 20 (numéros 1187, 1192) et 44 (numéro 1143), avec un total de 2288 pour les numéros retenus dans le corpus. Entre les numéros 1060 et 1159, donc avant le changement de formule, le poids de la rubrique en nombre de pages fluctue entre 28 et 44, tandis que dans SV4 l'on constate une diminution visible à cet égard, l'étendue se situant plutôt dans l'intervalle 20 (numéro 1167) - 28 pages (numéros 1187, 1192).

La proportion entre « Actualités » / « Actus » et l'ensemble du magazine s'inscrit entre un cinquième (numéros 1060, 1119) et presque un tiers (numéros 1143, 1156) (soit entre 20% et 29 %) pour les étapes SV1-SV3 et descend entre 15% (numéros 1187, 1192) et maximum 20% (numéro 1167) pour la période SV4. En moyenne et pour l'intégralité du corpus, la rubrique représente un taux de 27,7%. Ceci s'explique par la prédominance des numéros SV1-SV3, 52 du total de 72.

Le taux d'occupation des pages de publicité se situe entre 5,26% (numéro 1088) et 39,29% (numéro 1167), sans que j'aie pu identifier des critères stables pour la place accordée aux annonces et sans éléments pouvant mener vers une corrélation entre les changements et les pourcentages respectifs. La moyenne pour le total du corpus est de 23,64%.

3. Évolution de la rubrique dans la période étudiée

Par le biais de formes discursives de taille réduite et s'intéressant à une diversité impressionnante de domaines, l'objectif d'« Actualités » / « Actus » est de tenir au courant le public avec les dernières avancées en science et technologie. L'évolution, comme je l'ai déjà affirmé plus haut, coïncide avec

les 4 étapes identifiées dans le corpus. Je noterai les 4 types de rubrique avec RUB1 à 4.

3.1 RUB1

Cette première catégorie, comprend les numéros 1060-1071 et 1084-1090, soit 19 occurrences. Étant donné le nombre important de pages occupées, elle présente une division en sous-rubriques. Pour ces dernières, j'ai identifié des critères d'organisation tenant de leur taille, mais également de leur association avec les autres sous-rubriques et de leur régularité.

Les sous-rubriques de grande taille sont en nombre de 5 : « En direct des labos », « Planète Terre », « Santé », « L'agenda des sciences », « Les clés pour comprendre ». Elles sont accompagnées de 8 sous-rubriques de taille réduite : « On en reparle », « Casse-tête », « En bref », « Ils ont dit », « Bon à savoir », « Au nom de la loi », « On tenait à vous dire », « Idée à suivre ».

3.1.1 Sous-rubriques de grande taille

L'entrée dans la matière est faite par « En direct des labos », composée de productions discursives de type filet (Agnès, 2008 : 205) : titre, texte de taille réduite, accompagnés ou non d'un élément iconique, et d'hyperstructures (Adam et Lugin, 2000 et Lugin, 2000) incluant un article de taille variable et un élément iconique accompagné de légende. La taille de l'article placé en tête de la sous-rubrique est toujours plus importante que les autres, s'agissant d'une production discursive qui se classe dans la catégorie des synthèses (Agnès, 2008 : 229) ; celui-ci présente un chapeau et offre des informations complémentaires et des explications plus nombreuses. Il se distingue ainsi du reste des composants de la sous-rubrique.

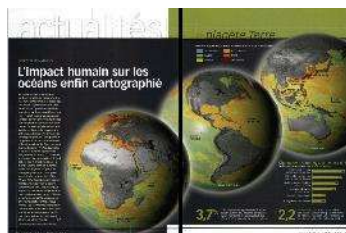

Fig. 1 RUB 1, première page de la sous-rubrique « En direct des labos », numéro 1060

« Planète Terre » présente une forme et une diversité de domaines similaire à la sous-rubrique précédente, avec une contrainte thématique liée au titre. Sa

particularité est la première double page, toujours occupée par une hyperstructure² composée en général comme suit : un filet ; une représentation triple de la Terre, de manière à ce que tous les continents soient visibles ; 2-3 brèves qui commencent toujours par des chiffres de taille importante expliqués en 1, maximum 2 phrases ; 1 ou plusieurs graphiques ; la légende des nuances utilisées dans l'image principale ; des images supplémentaires ; une liste. Les premiers 3 éléments énumérés sont réguliers, les derniers ont une présence facultative. En ce qui concerne l'image de la Terre, elle est remplacée dans 4 occurrences par une représentation de l'Europe (numéros 1061, 1071, 1086 et 1088) et dans 1 occurrence (numéro 1090) par une image de l'écorce terrestre en dessous du vieux continent. Les sujets abordés dans cette partie de la sous-rubrique sont dans la plupart des cas « engagés », puisqu'ils cartographient des effets du réchauffement climatique ou l'impact de l'activité humaine, de quelque nature qu'elle soit, sur l'environnement. Le ton est plutôt de lancement d'alerte et témoigne de la préoccupation du magazine, qu'il affirme constante depuis sa création, d'« être témoin de son temps » (Science & Vie, 26 mars 2013) et de fournir aux lecteurs les dernières découvertes en ce qui concerne l'empreinte humaine sur l'environnement et la diversité. Cette hyperstructure est une présence régulière dans tous les numéros du corpus, donc je n'y reviendrai pas dans la suite de la présentation.

Fig. 2 RUB1, sous-rubrique « Planète Terre », hyperstructure d'ouverture, numéro 1087

La sous-rubrique « Santé » débute, elle aussi, par une synthèse dotée d'un chapeau. Le reste de l'espace alloué est occupé par des productions discursives

² L'hyperstructure est définie par Adam et Lugin comme « un élément de structuration de l'information, intermédiaire et facultatif, situé entre le journal et l'article. Elle trouve son origine dans un processus d'éclatement ou de réunion et est formée d'un regroupement d'articles et d'images graphiquement et thématiquement liés, bornés par la double page. Ce regroupement, qui doit être à l'origine d'un dédoublement symbolique et non seulement indiciel, aboutit à un processus de scénarisation de l'information » (Adam et Lugin, 2000 : par. 16).

similaires au modèle présenté plus haut, avec en plus la contrainte de la cohérence thématique avec le titre de la sous-rubrique.

Fig. 3 RUB2, sous-rubrique « Santé », numéro 1061

Dans l'ordre toujours respecté par « Actualités », la sous-rubrique suivante est « Agenda des sciences », qui se voit réserver 1-2 pages où, conformément à son nom, sont annoncés, en rapport avec une bande chronologique, des événements programmés pour le mois respectif, liés à la recherche scientifique ou les applications des sciences. L'aire couverte est assez large : congrès, conférences, colloques,ancements de (micro)satellites, changements de législation, rencontres au sommets politiques concernant le climat, arrivées de sondes sur Mars, etc. Les filets de présentation sont accompagnés ou non d'éléments visuels et prennent leur place dans des encadrés qui facilitent de les distinguer.

Fig. 4 RUB1, sous-rubrique « Agenda des sciences », numéro 1085

En ce qui concerne la dernière sous-rubrique, « Les clés pour comprendre », l'on a affaire à un multitexte³ (Lugrin, 2000) de 4-6 pages avec la particularité

³ Le multitexte est défini par Gilles Lugrin comme « un élément de structuration de l'information, intermédiaire et facultatif, situé entre le journal et l'article. Il est formé d'un ensemble d'articles et d'images graphiquement regroupés et thématiquement complémentaires, s'étalant sur un espace homogène dépassant la double page » (Lugrin, 2000 : 35). Donc il est le résultat de la même logique de scénarisation de l'information à la suite de son éclatement (Grosse et Seibold, 1996 : 53-54, Mouriouand, 2011 : 115), avec la différence qu'il dépasse la double page qui trace la limite de l'hyperstructure. Adam et Lugrin publient la même année un article où

graphique d'utiliser presque exclusivement le rouge pour les bordures et les encadrés, en concordance chromatique avec le type de sujet traité. Il s'agit de thèmes qui pour la plupart présentent de la gravité ou de l'urgence, avec un impact direct sur la vie humaine – que ce soit en France, en Europe ou dans le monde : la crise de la psychiatrie en France (numéro 1060), le traité de Kyoto (numéro 1067), la montée inquiétante du prix des matières premières (numéro 1068), la résistance aux antibiotiques (numéro 1070), la sécurité alimentaire (numéro 1088), la pénurie d'eau (numéro 1090), etc. L'on retrouve dans la composition des multitextes plusieurs productions discursives : une synthèse ; une liste chronologique d'événements concernant le sujet du multitexte et 4-5 encadrés et infographies, chacun portant le surtitre « Clé numéro [numéro] ».

Fig. 5 RUB1, les deux doubles pages de la sous-rubrique « Les clés pour comprendre », numéro 1070

3.1.2 Sous-rubriques de taille réduite

RUB1 présente, comme mentionné ci-dessus, 5 sous-rubriques de petite taille pouvant être regroupées en fonction des similitudes qui les rapprochent. La première repérable dans le magazine est « En bref », facilement reconnaissable à son aspect graphique : du texte blanc sur un encadré bleu, placé en marges des pages d'« En direct des labos ». Dans l'encadré l'on retrouve des brèves (Agnès, 2008 : 205) : elles comportent 1-2 phrases et énoncent un fait de l'actualité scientifique, n'ont pas de titre et sont organisées en une « rivière » (Agnès, 2008 : 205) contenant 4-5 éléments. L'objectif de

---

l'hyperstructure est associée au dossier sur le même niveau de hiérarchisation de l'information, ce dernier ayant une définition similaire au multitexte, signe qu'il s'agit seulement d'une différence de nom : « un élément de structuration de l'information, intermédiaire et facultatif, situé entre le journal et l'article. Il est formé d'un regroupement d'articles et d'images sémantiquement liés mais débordant la double page. Ce regroupement est l'aboutissement d'un processus d'empilement de l'information » (Adam et Lugrin, 2000 : par. 14). Étant donné que le terme « dossier » se superpose sur celui utilisé par les journalistes et que tous les dossiers sont des multitexte, mais la réciproque n'est pas toujours valable, j'ai choisi la terminologie de Lugrin, pour éviter la confusion.

cette sous-rubrique est de tenir au courant le public, sans que celui-ci parcoure trop de texte, avec des événements scientifiques ou technologiques. Voici un exemple d'une telle brève :

La sédentarisation au néolithique a causé un véritable *baby-boom* : en comparant des foyers d'ossements préhistoriques, deux chercheurs français ont noté une proportion de squelettes d'adolescents et d'enfants beaucoup plus élevée qu'au Mésolithique. (numéro 1064 : 32)

Le deuxième composant de cette catégorie est « Bon à savoir » ; similaire au précédent du point de vue formel, il n'a que la couleur de l'encadre, rouge, de différent, à la suite du rattachement à la sous-rubrique « Santé ». Ci-dessous un exemple d'une brève de « Bon à savoir » :

Les hépatites B et C tuent cinq fois plus que le sida en France, selon une récente étude menée par l'Inserm, l'Anrs et l'Invs. Les données recueillies avancement le chiffre inquiétant de 4 000 décès par an liés aux hépatites B et C, et ce chiffre devrait encore augmenter jusqu'en 2012. (numéro 1064 : 38)

La troisième sous-rubrique de taille réduite, intitulée « Ils ont dit », identique à « Bon à savoir » du point de vue graphique, du rattachement et du positionnement sur les pages, se présente sous la forme d'une rivière avec 3 à 6 citations en lien avec la santé ou la médecine. Le contenu n'est accompagné par aucun commentaire ou positionnement de la rédaction :

« Je souhaite qu'on ne parle plus de médicaments inefficaces ou inutiles. C'est incompréhensible pour des patients qui les prennent depuis des années. Il faut insister sur le caractère prioritaire [ou non] des médicaments remboursés ». Xavier Bertrand, ministre de la Santé. (numéro 1071 : 44)

Fig. 6 RUB1, sous-rubriques de taille réduite « En bref » (gauche), « Bon à savoir » (centre) et « Ils ont dit » (droite), numéro 1067

Je passerai à présent aux cas particuliers des sous-rubriques de taille réduite, celles qui changent de rattachement d'un numéro à l'autre, et que j'appellerai « flottantes ». Ce phénomène s'explique certainement par la décision de la rédaction de produire un impact lié à un sujet en correspondance avec les sous-rubriques de grande taille. Pour ce qui est de l'aspect graphique, l'on retrouve des encadrés avec des couleurs de fond plus pâles et un élément iconique spécifique qui les rend plus facilement repérables. Le genre journalistique utilisé est le filet. La sous-catégorie se divise à son tour pour distinguer les sous-rubriques flottantes facultatives, dont la présence n'est donc repérée que dans certains numéros du corpus.

Le premier membre de la classe des sous-rubriques flottantes permanentes est « On en reparle », une évocation d'un sujet présenté dans un numéro antérieur, avec un rajout d'informations récentes en rapport avec le thème respectif. Par exemple, dans le numéro 1069, la sous-rubrique est rattachée à « Planète Terre » et attaque le sujet du sédiment marin qui pourrait piéger le CO₂, faisant en même temps référence au dossier « CO₂. Ils veulent le piéger sous terre » du numéro 1063.

Un autre sous-rubrique flottante régulière est « Casse-tête » qui présente des phénomènes ou faits scientifiques encore inexplicables ou des dilemmes scientifiques ayant provoqué des débats et attendant encore leur réponse. Par exemple, le filet du numéro 1066, rattaché à « En direct des labos » fait part de la controverse entre deux scientifiques, Dean Falk, de l'Université de Floride et Robert Martin, du Field Museum de Chicago, concernant l'appartenance ou non de l'homme de Flores à l'espèce Homo sapiens.

Fig. 7 RUB1, sous-rubriques de taille réduite flottantes « On en reparle » (gauche) et « Casse-tête » (droite), numéro 1069

Enfin, la dernière classe de sous-rubriques de petite taille faisant partie de RUB1 présente un caractère facultatif, les apparitions étant plus ou moins

fréquentes. Il s'agit toujours de filets placés dans des encadrés, avec un graphisme similaire aux sous-rubriques flottantes permanentes.

La première de cette catégorie, « Au nom de la loi », annonce des événements législatifs en rapport avec les sciences, l'environnement, la santé, etc. : par exemple, « Le dépistage chez l'embryon s'étend au cancer » (numéro 1071 : 34) fait savoir que la Grande-Bretagne a autorisé la sélection des embryons ne présentant pas de prédispositions au cancer, en vue d'une fécondation in vitro.

La deuxième sous-rubrique flottante facultative, présente dans 4 numéros de RUB1, s'intitule « Idée à suivre », et propose des interviews avec des chercheurs dont les idées, considérées importantes par la rédaction, méritent d'être détaillées par leurs auteurs : par exemple, Claude Reiss, qui a mis au point un test de biologie moléculaire comme alternative à l'expérimentation animale (numéro 1063 : 46).

« On tenait à vous dire » est la troisième et dernière sous-rubrique flottante facultative, avec 3 apparitions dans RUB1. Voici un autre élément de rubriquage conçu pour lancer un alerte ou pour mettre en évidence une découverte ou une réussite scientifique très attendue. Je prendrai l'exemple du filet du numéro 1061, rattaché à « Santé », « Le Vioxx provoquait bien des infarctus ». La rédaction attire l'attention sur les omissions dans la communication du fabricant, le laboratoire Merck Sharp, des effets secondaires du médicament mentionné dans le titre.

Fig. 8 RUB1, sous-rubriques flottantes facultatives « Au nom de la loi » (gauche), « Idée à suivre » (centre), numéro 1063 et « On tenait à vous dire » (droite), numéro 1061

3.2 RUB2

Ce deuxième type de rubrique « Actualités » est repérable dans les numéros 1091-1095 et 1108-1119 et son analyse a révélé que la structure est majoritairement une continuation de RUB1, avec néanmoins un contenu réorganisé.

3.2.1 Sous-rubriques de grande taille

Leur nombre n'a pas changé en rapport avec RUB1, mais l'on enregistre la disparition de « L'agenda des sciences » et des « Clés pour comprendre ». En revanche, une nouvelle sous-rubrique fait son apparition, « L'exploit », un multitexte de 4-6 pages faisant part d'une prouesse scientifique ou technologique : la destruction de tumeurs cérébrales à l'aide de lasers (numéro 1093), l'analyse par stratigraphie de la Joconde (numéro 1116), etc. À deux reprises et pour des faits certainement jugés d'importance capitale, « L'exploit » devient « L'événement » : un fois dans le numéro 1113 pour présenter des informations détaillées sur l'éruption du volcan islandais Eyjajöll (qui a interrompu tout trafic aérien au-dessus de l'Europe pendant plusieurs semaines) et une deuxième fois dans le numéro 1119, à l'occasion de l'autopsie pratiquée sur le plus vieux bébé mammouth au monde, Khroma.

Fig. 9 RUB2, les deux doubles pages de « L'exploit », numéro 1116

Un autre changement concerne « Planète Terre », qui inclut « Médecine », « Environnement » et « Technologie » ; celles-ci reprennent la forme et la structure des sous-rubriques de grande taille dans RUB1, avec, encore une fois, des critères thématiques à respecter.

3.2.2 Sous-rubriques de taille réduite

Dans cette catégorie l'on constate deux changements notables : le premier est la double apparition d'« En bref », rattachée à « En direct des labos » et à « Technologie » ; le deuxième est l'agrandissement à l'aire scripturale (Peytard, 1975) réservé à trois occurrences d'« On en parle ». En effet, elle passe de filet à synthèse dans le numéro 1114 et à hyperstructure dans les numéros 1113 et 1115. Sans doute, les sujets traités ont été considérés par la rédaction d'une importance et/ou gravité qui justifie l'espace accordé : la mort des abeilles (numéro 1113), le rôle des astrocytes – des cellules participant à la transmission du message nerveux (numéro 1114) et les effets cancérogènes de l'utilisation du pesticide chlordécone aux Antilles (1115).

3.2.3 Sous-rubriques de taille réduite flottantes facultatives

Cette classe enregistre aussi une disparition, « Idée à suivre ». Les occurrences d'« Au nom de la loi » et d'« On tenait à vous dire » se font très rares (4 et, respectivement, 1). La seule apparition de cette dernière est, néanmoins, marquée par l'élargissement de l'aire scripturale accordée, sans doute grâce au spécifique du sujet traité : « Le projet génome humain est une formidable réussite ! » (numéro 1116). À noter également que la sous-rubrique « Ils ont dit » rejoint cette catégorie à la suite de sa présence facultative, mais tout en gardant la forme et l'aspect visuels décrits dans RUB1 et le rattachement à « Médecine ».

3.3 RUB3

Cette étape dans l'évolution de la rubrique des actualités occupe tous les numéros de l'année 2012 : 1132-1143 et une partie de l'année 2014 : 1156-1159. Elle est marquée non seulement par des éléments qui disparaissent, qui apparaissent et d'autres qui reviennent, mais aussi par un graphisme nouveau.

En premier lieu, le nom même de la rubrique passe à « Actus ». L'on retrouve les 4 grandes sous-rubriques fixes identifiées dans RUB1, quoiqu'avec des changements légers de titres : « Labos », « Terre », « Médecine », « Technos ». Les sous-rubriques flottantes font des apparitions régulières qui ne justifient plus la classe des sous-rubriques facultatives. Les nouveautés sont « Focus » et « [Chiffre] » - cette dernière n'a pas de titre désigné, à chaque fois il s'agit d'un chiffre, dont la signification est expliquée dans l'article. Les sous-rubriques qui continuent leur existence sont « En bref », « On en reparle », « On tenait à vous dire » et « Idée neuve », qui continue « Idée à suivre » de RUB1. « Les clés pour comprendre » rentre à nouveau en scène ; « Bon à savoir », « Ils ont dit », « Au nom de la loi », « L'exploit » et « Casse-tête » disparaissent, la dernière trouvant une nouvelle place dans la rubrique « Fondamental ».

3.3.1 Sous-rubriques de grande taille flottantes

Je commencerai la présentation de cette classe par « Focus » qui ouvre d'ailleurs la rubrique dans cette étape. Occupant systématiquement une double page et prenant la forme d'une hyperstructure, elle présente de manière aussi détaillée que permet l'aire scripturale attribuée un événement scientifique ou technologique considéré d'importance accrue par la rédaction. Dans 4 numéros (1135, 1137, 1139 et 1156) elle est présente 2 fois. Son rattachement variable souligne son rôle d'instrument à visée de captation par la mise en scène de l'information (Charaudeau, 2011 : 73-75). L'on retrouve

dans sa structure un article principal (synthèse) doté d'un chapeau et d'un intertitre, un encadré intitulé « Faits et chiffres » et minimum une photographie légendée.

Fig. 10 RUB3, sous-rubrique flottante « Focus », numéro 1159

En ce qui concerne « On en reparle » elle se voit accorder l'espace fixe d'une page et suit le même principe que dans les étapes précédentes. La composition en est : une synthèse accompagnée d'un chapeau, d'une image légendée et d'une photographie des pages du numéro antérieur du magazine où il avait été question du même sujet. Dans 3 cas, l'on remarque la présence d'un élément de dédoublement (Adam et Lugrin, 2000 : par. 12), un encadré ou une infographie, qui la transforment en hyperstructure (numéros 1132, 1139 et 1140). À noter que les hyperstructures des numéros 1132 et 1139 occupent des doubles pages.

Fig. 11 RUB3, sous-rubrique flottante « On en reparle » : régulière (gauche, numéro) et hyperstructure (droite, numéro 1140)

« Les clés pour comprendre » est donc de nouveau présente dans RUB3, cette fois-ci avec une aire scripturale fixée à deux pages. C'est une hyperstructure qui continue tant le principe que la structure (quoique plus limitée dans RUB3) exposés dans RUB1. Les sujets ont pour la plupart un impact plus ou moins direct sur la vie humaine : leucémie infantile (numéro 1134), épidémie de chikungunya en France métropolitaine (numéro 1137) ou cancer du sein (numéro 1143). Du point de vue de la structure l'on retrouve la synthèse, le

chapeau, l'intertitre, un encadré intitulé « Repères » contenant des statistiques, 4 infographies avec les titres « Clé no [1... 4]

Fig. 12 RUB3, sous-rubrique flottante « Les clés pour comprendre », numéro 1136

Avec « On tenait à vous dire » l'on assiste à l'utilisation en première dans la rubrique des actualités de l'analyse, qu'Yves Agnès présente comme une production discursive où le journaliste utilise « un mode plus personnel » ; il « dissèque les faits et cherche à leur donner un sens » (Agnès, 2008 : 207). L'article principal est accompagné d'un intertitre et d'un dessin. Quant aux sujets abordés, l'on retrouve des éléments frappés de gravité, d'urgence, avec un impact sur la vie, l'environnement, etc. L'objectif pragmatique lancement d'alerte y est repérable également : loi française sur le médicament (numéro 1134), les médicaments génériques (numéro 1140), attitude de la société face à la communauté scientifique, avec référence à la condamnation en Italie des experts sismologues dont la communication avant le séisme d'Aquila a été jugée fautive (numéro 1143), etc.

Fig. 13 RUB3, sous-rubrique flottante « On tenait à vous dire », numéro 1143

Une autre présence mise dans RUB3 sous le signe de la régularité en rapport avec les étapes précédentes est « Idée neuve », qui continue le principe et la forme d'« Idée à suivre ». Il s'agit maintenant d'une hyperstructure étendue sur une page, avec une composition fixe : un interview dont le titre est une citation du scientifique ayant répondu aux questions, une photographie le représentant et un encadré où la rédaction résume l'idée et ses possibles

applications ou développements. L'on est en présence d'une autre manière de matérialiser la visée de captation, cette fois-ci à travers l'insolite, voire le sensationnel ; ceci semble le critère pour le choix des sujets de cette sous-rubrique. Par exemple, sauver les espèces en modifiant leur génome (numéro 1156), faire pousser les composants électroniques comme des coraux (numéro 1142), utiliser le rythme cardiaque comme identifiant (numéro 1137), etc.

Fig. 14 RUB3, sous-rubrique flottante « Idée neuve », numéro 1137

3.3.2 Sous-rubriques de taille réduite

L'élargissement de l'aire scripturale accordée à plusieurs sous-rubriques dans RUB3 réduit les composantes de la présente classe à deux. Il s'agit d'« En bref » et de « [Chiffre] ». La première est maintenant présente dans toutes les sous-rubriques fixes, mais son aire scripturale a été diminuée. Certainement dans un souci de plus de clarté, le genre journalistique utilisé est maintenant le filet, ce qui suppose la présence de titres pour les articles ; la conséquence en est la baisse de leur nombre à 3 dans chaque rivière. Du point de vue visuel, le graphisme a été modernisé et le fond de l'encadré correspond avec la couleur allouée à chaque sous-rubrique fixe : « Labos » - rouge, « Terre » - vert ; « Médecine » - jaune et « Technos » - bleu. Voici un exemple de filet :

Le pansement intelligent

Un nouveau pansement, mis au point par une équipe de l'université de Zurich, guide les fibroblastes (cellules de la peau) dans la direction perpendiculaire aux bords de la plaie. Il aide ainsi à refermer la blessure plus rapidement. Sa structure rainurée permet en outre d'éviter les cicatrices. A.Du. (numéro 1139 : 47)

Fig. 15 RUB3, sous-rubriques « En bref », numéro 1139

Enfin, la dernière sous-rubrique de RUB3 est « [Chiffre] », présente dans tous les numéros de cette étape, mais de manière qui manque de constance quant au rattachement aux sous-rubriques fixes. Le genre journalistique est le filet, avec un titre constitué d'un chiffre, le rôle de l'article étant de détailler les informations le concernant. Il s'agit encore une fois d'une stratégie de captation, vu le très grand contraste entre la taille du titre et celle du texte et vu également le chiffres eux-mêmes, en général très grands ou très petits : +2,7% - l'augmentation de l'utilisation des pesticides en France entre 2010 et 2011 (numéro 1143), 19,9 milliards de tonnes de CO₂ stockés par les posidonies, une espèce végétale aquatique (numéro 1139) ou 430 000 logements en Île-de-France menacés en cas de crue centennale (numéro 1157). Ci-dessous un exemple :

21 196 km

C'est la longueur réelle de la Grande Muraille d'après le ministère chinois de la Culture, soit plus du double des précédentes estimations. Construite en 2000 ans, la Grande Muraille comprend plusieurs édifices, souvent détruits ou dégradés. Ce chiffre est toutefois discuté : il tient compte des murs, mais aussi des barrières naturelles, des fossés et des fortifications érigées par des empereurs coréens. A.Du. (numéro 1139 : 14)

Fig. 16 RUB3, sous-rubrique « [Chiffre] », numéro 1139

3.4 RUB4

Cette dernière catégorie de rubrique d'actualités comprend les numéros 1160-1167 de 2014 et 1181-1192 (2016). Plus limitée par la diminution du nombre de ses pages, « Actus » continue avec les 4 grandes sous-rubriques que j'ai identifiées dans le corpus, avec un changement de nom : « Labos », « Environnement », « Médecine » et « Technos ». Les critères de classification que j'ai utilisés pour les sous-rubriques de RUB4 sont toujours la taille et la régularité de leur présence. Ainsi, j'ai distingué des composantes de taille moyenne, à caractère facultatif : « Drôle de science », « Ça reste à prouver » et « On tenait à vous dire ! », et de taille réduite : « En bref » et « [Chiffre] ». Il faut noter la disparition de « Focus », « On en reparle », déplacée dans la rubrique « Forum » du magazine, « Les clés pour comprendre » et « Idée neuve ».

De manière générale, le graphisme de RUB3 est continué, avec une évidente préférence pour des tons plus doux et pour un plus de sobriété (Gurgu, 2016 : 99) : le noir utilisé en RUB3 pour les bordures afin de marquer le découpage de l'aire scripturale est remplacé par un gris plutôt clair et les couleurs des encadrés (par exemple, ceux de la sous-rubrique « En bref ») se sont estompées.

3.4.1 Sous-rubriques de taille moyenne flottantes facultatives

Avec « Drôle de science » le lecteur se voit présenter le côté insolite de la science, les articles ayant une composante humoristique qui les rapproche de l'écho (Agnès, 2008 : 234-236). L'aire scripturale occupée fait presque une demi-page et contient, à part l'article et le surtitre qui désigne la sous-rubrique, un dessin. Les sujets abordés ne sont pas nécessairement d'un intérêt majeur pour l'humanité, mais offrent des explications scientifiques pour des phénomènes de la vie de tous les jours : le secret du bon maniement du lasso (numéro 1161), accroître ses chances de gagner au bridge en utilisant une méthode de la physique quantique (numéro 1164), la préférence des souris pour les films d'action face aux films érotiques (numéro 1184), etc. De par sa stratégie de captation, l'on pourrait considérer que « Drôle de science » continue la lignée d'« Idée neuve » en ce qui concerne le caractère insolite.

Fig. 17 RUB4, sous-rubrique « Drôle de science », numéro 1184

« Ça reste à prouver » est presque identique à la sous-rubrique précédente du point de vue de son agencement visuel, ce qui diffère est le dessin accompagnant l'article. Pour ce qui est de ce dernier, l'on est en présence d'un filet présentant des hypothèses qui attendent encore leur vérification. Le choix des sujets fait également partie d'une stratégie de captation justifiant l'étonnant, parfois même l'excentrique : des déformations espace-temps qui feraient trembler la Terre (numéro 1162), la douleur – un mauvais souvenir à effacer (numéro 1165) ou l'ADN, qui serait apparu d'abord pour stocker des phosphates pour alimenter les mécanismes cellulaires (numéro 1166).

Fig. 18 RUB4, sous-rubrique « Ça reste à prouver », numéro 1166

Le composant le moins bien représenté de cette sous-catégorie, « On tenait à vous dire ! », ne fait que 9 apparitions dans RUB4, la dernière étant dans le numéro 1186. La seule différence visuelle avec les deux sous-rubriques présentées ci-dessus est le dessin. En revanche, l'article se range dans la classe des analyses et le principe suivi pour le choix des sujets continue la lignée décrite dans RUB1. À noter le point d'exclamation à la fin du titre, afin de mettre en évidence le caractère urgent ou important du thème retenu : le prix exorbitant de l'éradication de l'hépatite C (numéro 1161), l'importance de raconter les vacances exotiques à son médecin pour la détection d'une éventuelle maladie (numéro 1163), la manipulation sur Facebook (numéro 1164), etc.

Fig. 19 RUB4, sous-rubrique « On tenait à vous dire ! », numéro 1164

3.4.2 Sous-rubriques de taille réduite

Dans cette catégorie l'on constate la constance des paramètres en rapport avec RUB3, les deux composantes, « En bref » et « [Chiffre] » se présentant de manière presque identique. Les seules modifications sont d'ordre chromatique : la couleur des encadrés pour « En bref » correspond à la sous-rubrique fixe de rattachement et le texte de « [Chiffre] » est noir.

Fig. 20 RUB4, sous-rubriques « En bref » et « [Chiffre] » (cette dernière observable dans l'image de droite), numéro 1165

4. Commentaires

L'analyse de l'évolution du corpus présenté permet d'observer les stratégies mises en œuvre par la rédaction le long des 10 ans pris en considération. L'objectif a été de garder une proportion judicieuse entre la visée d'information et la visée de captation. Pour la première, et vu qu'il s'agit d'une rubrique d'actualités, l'on remarque la prédominance des productions discursives informatives, avec le filet comme genre de prédilection, alors que l'analyse (ou encore autres genres faisant place à l'opinion des journalistes) est très faiblement représentée.

J'interprète l'utilisation extensive du filet comme offrant des possibilités de captation, étant donné la présence du titre, avantageusement agencé du point de vue linguistique et mis en valeur par le biais de moyens graphiques adéquats.

Deux constantes qui se dégagent sont la palette très large de domaines abordés et la division des sujets entre neutres et à impact émotionnel, cette division se faisant ressentir même dans l'organisation en sous-rubriques : j'ai montré l'existence de sections comme « On tenait à vous dire ! », « Au nom de la loi », « Idée neuve », « Drôle de science » où des choix d'organisation de l'information (utilisation d'hyperstructures ou de multitextes) servent l'objectif de faire appel aux émotions du public.

Un autre moyen de dramatiser l'information est le caractère flottant de certaines rubriques – par exemple « Focus » et « Les clés pour comprendre », leur structure ayant un rôle indicial pour l'intention de la rédaction de mettre en avant certains faits de société, phénomènes susceptibles d'entrer en résonance avec les lecteurs et de satisfaire des attentes.

Du point de vue de la structuration de l'information au niveau de la rubrique, l'étape de départ suppose, comme stratégie de management d'une quantité appréciable d'événements bruts, une division en 13 sous-rubriques dont plus de la moitié n'ont pas un caractère fixe ou régulier. SV2 a apporté une baisse sensible des divisions, jusqu'à 8, accompagnée d'un regroupement dans trois grandes sections. La tendance s'est inversée pour SV3, puisque l'on assiste à une augmentation du nombre de sous-rubriques, 11 et à un retour à une organisation éclatée, comme dans SV1, mais cette fois-ci se profile une régularité plus importante : il n'y a plus de sous-rubrique facultative. Pour SV4, qui intervient, rappelons-nous, après le changement de formule de 2014, l'on compte 10 sous-rubriques, avec une préférence pour l'éclatement dans de petits morceaux : les productions de taille moyenne ont un caractère facultatif ou n'apparaissent plus dans le schéma de la rubrique (« On tenait à vous dire ! »). Cela ne signifie pas moins de mise en spectacle de l'information, mais tout simplement une réorientation de la stratégie, puisque le magazine compte la rubrique « Science & société », qui reprend beaucoup des composantes à impact émotionnel pour les regrouper dans un seul endroit.

En ce qui concerne le volet visuel, plus on avance dans le corpus, plus l'on décèle une tendance vers l'augmentation de l'espace blanc dans l'aire scripturale, dont les divisions sont de mieux en mieux délimitées, avec une préférence, dans SV4, pour des couleurs estompées, donnant un effet de plus de luminosité – cette évolution rejoint d'ailleurs un penchant général des graphismes dans les médias, qui dégagent les espaces et réduisent les exubérances chromatiques.

Conclusions

Baudoin Jurdant observait dans sa recherche sur les problèmes théoriques de la vulgarisation scientifique que la communication dans ce cas particulier se fait sans un réel feed-back de la part des destinataires, malgré les affirmations des rédactions (Jurdant, 2009 : 79-80) – y compris celle de *Science & Vie*, qui prend le soin de communiquer à chaque changement, entretient une rubrique où elle laisse la parole aux lecteurs et les invite régulièrement à compléter des questionnaires de satisfaction. Or, ceci suppose que la stratégie rédactionnelle ne se fait que dans une mesure infime en fonction des réactions du public. En d'autres mots, c'est à la rédaction de se construire un portrait du lectorat afin de décider des directions que la publication doit prendre pour garder sa place sur le marché.

Dans l'analyse non exhaustive que j'ai proposée pour la rubrique des actualités pendant les dix années précédentes, j'ai pu dégager, de la perspective de l'organisation et la hiérarchisation informationnelle les stratégies mises en place par la rédaction pour satisfaire les attentes qu'elle a supposées chez ses lecteurs. Certes, elles suivent les évolutions générales de la presse écrite, qui se soumet aux impératifs comportementaux de l'audiovisuel et d'Internet, mais, comme observait Michel de Pracontal en 1984, elles s'avèrent fécondes, puisque l'objectif ultime est atteint : le magazine a su répondre aux défis et se réinventer en permanence, de façon à ce que sa position dans le paysage média et son prestige restent tels que l'on les a toujours connus.

Bibliographie

- Adam, J.-M.- et Lugin, G. (2000). « L'hyperstructure : un mode privilégié de présentation des événements scientifiques ? ». *Les Carnets du CEDISCOR*, 6. Disponible à l'adresse : <http://cediscor.revues.org/327>.
- Agnès, Y. (2008). *Manuel de journalisme : écrire pour le journal*. Paris : La Découverte.
- Cadinot, V. (2006). *Science et Vie : une position d'exception dans la presse de vulgarisation scientifique*. *Les Cahiers du journalisme*, 15, 44-65.
- Charaudeau, P. (2008). De la situation et du contrat de communication. In P. Charaudeau (sous la dir.). *La médiatisation de la science. Clonage, OGM, manipulations génétiques* [édition Kindle]. Bruxelles : De Boeck.
- Charaudeau, P. (2011). *Les médias et l'information. L'impossible transparence du discours*. Bruxelles : De Boeck.
- Gurgu, M. (2016). Considérations sur le changement de formule rédactionnelle chez *Science & Vie*. *Buletinul Științific al Universității Tehnice de Construcții București. Seria : Limbi Străine și Comunicare*, 2(X), 88-101.
- Lugin, G. (2000). « Multitexte et hyperstructure ». *Médiatiques*, 21, 34-37.

- Jurdant, B. (2009). *Les problèmes théoriques de la vulgarisation scientifique*. Paris : Éditions des Archives contemporaines.
- Peytard, J. (1975). Lecture(s) d'une « aire scripturale » : la page de journal. *Langue française*, 28, 39-59.
- Pracontal, M. de. (1984). Science et vie, derrière le miroir. *Bulletin des bibliothèques de France*, 6. Disponible à l'adresse <https://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-1984-06-0492-004>.
- Pracontal, M. de. (1982). *L'Émetteur en vulgarisation scientifique (étude du système « Science et vie »)* (thèse de 3e cycle). Paris : Université Paris VII.
- Science & Vie. (2008). Plus de science, plus de vie. *Science & Vie*, 1091, 5.
- Science & Vie. (2011). Science & Vie. *Science & Vie*, 1122, 3.
- Science & Vie. (26 mars 2013). Qui sommes nous ? Disponible à l'adresse <https://www.science-et-vie.com/qui-sommes-nous>.
- Science & Vie. (2014). *Science & Vie* change. *Science & Vie*, 1160, 5.
- Tuțescu, M. (1998). *L'argumentation : introduction à l'étude du discours*. Bucarest : Editura Universității din București.

About the author

Mălina GURGU is an Assistant Lecturer of French translation and linguistics, Technical University of Civil Engineering Bucharest.

E-mail: malina.gurgu@utcb.ro

STRATEGII DIDACTICE ÎN PREDAREA VERBULUI ROMÂNESC: CONDIȚIONALUL

(DIDACTIC STRATEGIES IN TEACHING THE ROMANIAN VERB: THE CONDITIONAL)

Marinela Doina NISTEA

Abstract: Teaching the Romanian verb causes problems that the teacher must overcome by building a set of strategies designed to transform the institutionalized learning time into quality time. This presupposes correlating the teacher's strategies with the needs of the students. Teaching the conditional involves both grammatical problems and normative aspects, which can be overcome through whole-class learning activities and independent activities, both types developing in the same span of time. Also called conditional, the verb in the finitie form illustrates the mode of hypothesis and its influence in a conditional construction or expresses a desire in optative and exclamatory statements. Thus, it manifests two values: condition and desire - the first appears in subordinate clauses, the second appears mainly in main clauses. The difficulties that may arise are related both to the correct use of its values and uses and to the spelling rules in force.

Keywords: *Romanian language; verb; conditional; optative; teaching Romanian to foreign students; Romanian language preparatory year*

*Verbul nostru este de o splendidă sălbăticie.
(Constantin Noica, 2012)*

Introducere

Potrivit *Gramaticii limbii române* (GALR), condiționalul reprezintă:

o formă verbală foarte des utilizată în limba română actuală. Frecvența extrem de ridicată a condiționalului se datorează în primul rând valorilor modale care acoperă sfera posibilității, cu diferitele ei grade. În funcție de context, condiționalul realizează două valori modale situate pe axa IMAGINA – CREDE – ȘTI – EXISTA și două valori modale situate pe axa VREA – PUTEA – TREBUI – FACE. Dintre cele patru valori, două situează condiționalul la limita din stânga a ambelor axe, exprimând procese considerate nonreale, false, (zona lui IMAGINA) și, respectiv, dorite (zona lui VREA), iar celelalte redau procese incerte, probabile (zona lui CREDE) și, respectiv, realizabile (zona lui PUTEA). (Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, 2008: 365)

O definiție mai concisă găsim în *Gramatica de bază a limbii române* (GBLR): „Condiționalul (numit și condițional-optativ) este modul ipotezei și al consecinței acesteia într-o construcție condițională (*Dacă ai vrea, ai putea*) sau exprimă o modalizare volitivă (dorința), în enunțuri optative și exclamative (*Aș mânca o înghețată; De-aș dormi puțin!*).” (Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, 2016: 238)

Studentii străini care vin în țara noastră pentru a studia la diferite universități trebuie să învețe limba română pentru ca acest lucru să devină posibil, iar condiția de a-și vedea visul realizat o reprezintă și înțelegerea acestui mod care exprimă o acțiune dorită - optativul își are originea în latinescul „optare”, care înseamnă a dori - sau o acțiune realizabilă dacă este îndeplinită o anumită condiție. Cum în didactica modernă este adoptat principiul conform căruia mai importantă decât însușirea cunoștințelor gramaticale abordate descriptiv este dobândirea deprinderilor lingvistice, considerăm că viziunii gramaticale îi rămâne rolul de a le sistematiza și completa, dar în deprinderea folosirii corecte a acestui mod avem în vedere integrarea lui în dialoguri situaționale, care să evidențieze mesajul transmis de verb.

1. Modul condițional - dialoguri pregătitoare

Modul condițional-optativ are două timpuri: prezent și perfect. Pentru început, se pornește de la situație ipotetică, în care se presupune că unul dintre studenți își exprimă dorința de descoperi locuri interesante din București și se poartă o discuție între profesor și student pe această temă.

Varianta I

Profesor: - Ce ați făcut în weekend?

Student: - Am gătit, am învățat și am văzut un film despre Palatul Parlamentului sau Casa Poporului din București.

Profesor: - Ați vizitat Casa Poporului?

Student: - Nu.

Profesor: - **Ați dori** să o vizitați?

Student: - Da.

Profesor: - Eu **aș vrea** să mergem cu întreaga grupă mâine. **Ați fi** de acord?

Student: - Desigur. Mulțumesc!

Varianta II

Profesor: - Ați vizitat Centrul Vechi din București?

Student: - Da, puțin, am fost la Hanul lui Manuc.

Profesor: - Interesant! Ați încercat mâncare tradițională românească?

Student: - Nu. Am mâncat escalop de foie gras. Am vrut sărmăluțe tradiționale, dar nu am avut curaj. Altceva nu am știut.

Profesor: - Doriți să știți și alte nume de mâncăruri tradiționale?

Student: - Da.

Profesor: - **Aș vrea** să vă notați: mititei, mămăligă, ciorbă de burtă, papanasi. Când mai mergeți la restaurant **ați dori** să le încercați?

Student: - Da, sigur!

1.1 Semantizarea completă a formelor

Profesorul va scrie exemplele pe tablă:

a. Eu **aș vizita** Palatul Parlamentului (Casa Poporului).

Se arată că această propoziție exprimă o dorință a persoanei, fără a se ști dacă ea se va realiza sau nu și de ce factori depinde realizarea ei.

b. Eu **aș vizita** Palatul Parlamentului, **dar nu** am timp.

În acest caz, exprimarea dorinței este urmată de expunerea factorului care împiedică realizarea ei.

c. Eu **aș vizita** Palatul Parlamentului, pentru că am auzit că este o clădire mare, cu o istorie interesantă.

Exprimarea dorinței este urmată de prezentarea cauzei care a declanșat dorința.

d. Eu **aș vizita** Palatul Parlamentului ca să văd cea mai mare clădire administrativă din lume pentru uz civil.

Exprimarea dorinței se continuă cu realizarea scopului urmărit în cazul realizării dorinței.

e. Eu **aș vizita** Palatul Parlamentului, dacă **aș avea** timp.

Exprimarea dorinței este urmată de expunerea condiției de care este dependentă realizarea dorinței.

Prezentarea formelor în context:

- f. Eu aş vizita Palatul Parlamentului.
- g. Tu ai vizita Hanul lui Manuc.
- h. El/Ea ar vizita Muzeul Satului.
- i. Noi am vizita Centrul Vechi.
- j. Voi aţi vizita Muzeul Naţional de Artă al României.
- k. Ei ar vizita Galeria Naţională (Galeria de Artă Veche Românească şi Galeria de Artă Românească Modernă), iar ele ar vizita Galeria de artă Europeană.

Aşadar, la timpul prezent, modul condiţional exprimă o dorinţă nerealizabilă din cauza unei condiţii sau o opţiune.

Exemple:

- l. Dacă aş avea timp, aş vizita Casa Poporului, dar nu am.
- m. Dacă aş avea timp, aş vizita mai multe locuri din Bucureşti, ca modalităţi de recreere.

Formarea modului condiţional-optativ: verbul auxiliar a avea (aş, ai, ar, am, aţi, ar) + infinitivul verbului de conjugat.

La verbele cu pronume personal şi reflexiv, condiţionalul prezent se formează astfel:

a-l trimit	a-i trimit	a se gândi	a-şi aminti
l-aş trimit	i-aş trimit	m-aş gândi	mi-aş aminti
l-ai trimit	i-ai trimit	te-ai gândi	ţi-ai aminti
l-ar trimit	i-ar trimit	s-ar gândi	şi-ar aminti
l-am trimit	i-am trimit	ne-am gândi	ne-am aminti
l-aţi trimit	i-aţi trimit	v-aţi gândi	v-aţi aminti
l-ar trimit	i-ar trimit	s-ar gândi	şi-ar aminti

1.2 Cum se foloseşte condiţionalul prezent?

- a. Cu **dacă** (verbul 1 + verbul 2 la condiţional prezent): Eu aş vizita Casa Poporului, dacă aş avea timp.
  - Tu **ai mânca**, dacă.....

- El/ea **ar scrie**, dacă .....
  - Noi **le-am spune**, dacă .....
  - Voi **v-ați duce**, dacă .....
  - Ei/ele **și-ar face** temele, dacă .....
- b. Cu **dar** (verbul 1 condițional prezent + verbul 2 indicativ prezent):
- Eu aș vizita Casa Poporului, dar nu am timp.

Se reiau exemplele de mai sus, cu înlocuirea conjuncției subordonatoare cu cea coordonatoare adversativă.

- c. Pentru exprimarea politeții (verbul 1 condițional prezent + verbul 2 conjunctiv prezent):
- **V-aș ruga** să îmi dați un kilogram de mere.
  - **V-aș propune** să lucrăm un exercițiu.

Condiționalul-optativ perfect se formează din condiționalul-optativ prezent al verbului + a fi + participiul verbului de conjugat. Acest timp exprimă o acțiune ireală, de exemplu:

- d. Dacă **aș fi avut** timp, **aș fi vizitat** Palatul Parlamentului sau Casa Poporului din București.
- e. **Aș fi vizitat** Palatul Parlamentului, dacă **aș fi avut** timp.

La verbele cu pronume personal și reflexiv, condiționalul perfect se formează astfel:

a-l trimite	a-i trimite	a se gândi	a-și aminti
l-aș fi trimis	i-aș fi trimis	m-aș fi gândit	mi-aș fi amintit
l-ai fi trimis	i-ai fi trimis	te-ai fi gândit	ți-ai fi amintit
l-ar fi trimis	i-ar fi trimis	s-ar fi gândit	și-ar fi amintit
l-am fi trimis	i-am fi trimis	ne-am fi gândit	ne-am fi amintit
l-ați fi trimis	i-ați fi trimis	v-ați fi gândit	v-ați fi amintit
l-ar fi trimis	i-ar fi trimis	s-ar fi gândit	și-ar fi amintit

1.3 Cum se folosește condiționalul perfect?

- a. Cu **dacă** (verbul 1 + verbul 2 la condițional perfect):
- Eu **aș fi vizitat** Casa Poporului, dacă **aș fi avut** timp.

- Eu **aș fi băut** cafea cu lapte, dacă .....
- Tu **ai fi băut cafea cu lapte**, dacă.....
- El/ea **ar** ....., dacă .....
- Noi **le-am fi servit** cafea cu lapte, dacă .....
- Voi **v-ați fi făcut** cafea, dacă .....
- Ei/ele **și-ar fi făcut cafea cu lapte**, dacă .....

b. Cu **dar** (verbul 1 condițional perfect + verbul 2 indicativ perfect):

- Eu **aș fi băut** cafea cu lapte dimineață, dar nu am avut lapte.

Se reiau exemplele de mai sus, cu înlocuirea conjuncției subordonatoare cu cea coordonatoare adversativă.

2. Structura predării și învățării modului condițional

2.1 Dialog pregător cu semantizarea completă a formelor.

Toate aceste propozițiile prezentate supra pot fi inserate în microdialoguri, ce pot fi memorate în această formă sau cu mici schimbări și reluate ca joc cu interpretare de roluri. Un joc asemănător poate fi creat pe baza unui schimb de replici într-un magazin între un vânzător și un cumpărător, la restaurant, la planificarea unei excursii etc. În această etapă, orice explicație de natură teoretică trebuie exclusă; se insistă pe schimbul progresiv de replici organizat pe baza elementelor explicate deja.

2.2 Prezentarea formelor în contexte simple (faza de structurare).

Cea de-a doua fază de formare a competenței gramaticale o reprezintă faza de structurare. Se știe că exercițiile structurale au revoluționat predarea limbilor străine în momentul apariției lor. Cu timpul însă s-a constatat că ele nu pot depăși formarea de automatisme limitate și nu pot să conducă singure spre deprinderi de exprimare liberă, drumul către acesta fiind mai complex.

2.3 Exerciții structurale de fixare (faza de exersare).

Faptul că un student străin nu reușește să reacționeze corespunzător în limba română, deși a trecut prin faza exercițiilor structurale, se explică prin lipsa aplicării unor exerciții de transfer. Exersarea este a treia fază a procesului de învățare în cadrul perioadei de formare a competenței gramaticale și se realizează cu ajutorul exercițiilor funcționale menite să depășească faza deprinderilor mecanice, făcând trecerea spre integrarea fenomenelor de limbă în procesul comunicării însăși. Trebuie avut în vedere însă ca propozițiile sau frazele

să fie cât mai simple, astfel încât studentul, obișnuit cu concizia informațiilor, să nu fie dezorientat și să greșească. În această fază, profesorul trebuie să atragă atenția și asupra aspectelor normative și a posibilelor greșeli de natură ortografică ce pot apărea în procesul de sistematizare.

Concluzii

În condițiile înființării Anului pregătitor de limba română pentru cetățenii străini la Universitatea Tehnică de Construcții București, însușirea unor strategii de predare a limbii române a devenit o preocupare de mare importanță pentru noi. Lucrarea de față poate reprezenta doar începutul unei serii dedicate verbului românesc, care se caracterizează printr-o flexiune bogată, numită prin tradiție conjugare, adică prin multiplele schimbări pe care acesta le suferă în exprimarea diferitelor raporturi gramaticale.

Bibliografie

- Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. (2008). *Gramatica limbii române* (Vol. I Cuvântul). București: Editura Academiei Române.
- Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. (2016). *Gramatica de bază a limbii române*. București: Editura Univers Enciclopedic Gold.
- Nedelcu, I. (2013). *101 greșeli gramaticale*. București: Editura Humanitas.
- Iliescu, A. (2002). *Manual de limba română ca limbă străină*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Noica, C. (2012). *Cuvânt împreună despre rostirea românească*. București: Editura Humanitas.

About the author

Marinela Doina NISTEA is an Associate Professor, Ph.D., at the Technical University of Civil Engineering Bucharest.

E-mail marilena.nistea@utcb.ro

ERORI ÎN TRADUCEREA TEXTELOR TEHNICE DIN LIMBA GERMANĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ. STUDIU DE CAZ ASUPRA TIPURILOR DE ERORI ȘI A CAUZELOR ACESTORA

(ERRORS IN THE TRANSLATION OF TECHNICAL TEXTS FROM GERMAN INTO ROMANIAN. A CASE STUDY ON THE TYPES AND CAUSES OF ERRORS)

Maria-Cătălina RADU

Abstract: Although considered as having a secondary status in the discipline of translation studies, specialized translation represents nowadays the most common type of translation performed in our society. In this context, being aware of the challenges of specialized texts and understanding the difficulties of translating in a specialized field are mandatory for any translator or student in translation studies. This article aims to present these types of difficulties as well as the errors that can occur as a result of dealing with a specialized text. The second part of the article contains a case study aimed at identifying the errors that occur while translating a technical text. The objective of the study is to find solutions to these problems and to identify ways of improving the teaching approach of specialized translation.

Keywords: *specialized translation; terminology; accuracy; technical texts; translation errors*

Introducere

Teoria traducerii, disciplină relativ nouă în peisajul academic românesc, pleacă de la separarea traducerii în două mari ramuri – traducerea literară și traducerea non-literară sau specializată – de la care pornesc ulterior clasificările în domenii și subdomenii. Aceași disciplină, aproape fără excepție, își construiește cadrul teoretic plecând de la prima categorie, uneori ignorând complet domeniul vast și complex al traducerilor specializate. Cu toate acestea, realitatea pieței traducerilor oglindește opiniile unor teoreticieni precum Eugene Nida sau Wolfram Wilss, conform cărora procentul traducerilor literare este de sub 10% din totalul textelor traduse în momentul de față în lume. Prin urmare, deși teoria o prezintă mai degrabă ca pe o ramură secundară, traducerea specializată constituie obiectul de muncă real al majorității traducătorilor.

Acest articol are ca obiectiv analiza dificultăților pe care textele specializate le ridică traducătorilor și a erorilor care pot rezulta din confruntarea cu aceste dificultăți. În acest scop, a doua parte a articolului este dedicată unui studiu

de caz efectuat în rândul studenților de la programul de masterat Traducere și Interpretare Specializată din cadrul Universității Tehnice de Construcții București, care vizează analiza tipurilor de erori și a frecvenței acestora, rezultate din traducerea a două texte specializate din domenii tehnice.

Obiectivul studiului este de a identifica cele mai frecvente erori care pot apărea în traducerea unui text de specialitate din limba germană în limba română, posibilele cauze ale acestor erori și modul în care această analiză calitativă și cantitativă poate constitui baza unui cadru teoretic pentru o predare mai eficientă a disciplinelor de traducere specializată.

1. Dificultăți în traducerea textelor specializate

Traducerea unui text este o sarcină complexă, care depășește cu mult simpla operațiune de găsire a unor echivalențe lingvistice între două limbi. Indiferent de domeniul în care se lucrează sau de combinația lingvistică, există o serie de principii general valabile care se aplică atunci când realizăm o traducere: procesul de traducere presupune o muncă solidă de cercetare, atât la nivel terminologic, cât și la nivelul aspectelor specifice domeniului din care se efectuează traducerea, iar produsul final trebuie să fie un text corect, coerent și natural în limba țintă. Mai mult, traducerea presupune un nivel ridicat de flexibilitate și abilitate din partea traducătorului de a se adapta la nevoile specifice ale textului, dar și ale publicului căruia îi este adresat textul.

Natura textului este, evident, esențială în realizarea unei traduceri, iar în cele ce urmează mă voi axa pe distincția dintre traducerile literare și traducerile non-literare, în scopul de a scoate în evidență complexitatea celor din urmă și motivul pentru care o analiză aprofundată a dificultăților traducerii specializate ar putea ajuta la identificarea și rezolvarea posibilelor erori în acest domeniu.

1.1 Traducerea specializată vs. traducerea literară

Deși, așa cum am precizat anterior, traducerea specializată este în mod incontestabil predominantă pe piața traducerilor, această ramură rămâne în continuare puțin abordată de literatura de specialitate, fiind văzută mai degrabă într-un raport de inferioritate față de traducerea literară în ceea ce privește creativitatea, posibilitățile de exprimare și libertatea de reinterpretare a textului sursă. Pe de altă parte, lipsa interesului pentru aspectele non-literare ale traducerii a condus la crearea unei viziuni stereotipice asupra traducerii specializate, aceasta fiind considerată mai simplă, mai limitată, standardizată (Postolea, 2016: 53).

Chiar din primele rânduri ale uneia dintre puținele lucrări de specialitate dedicate traducerii tehnice, Jody Byrne afirma că acest tip de traducere, neglijat în mare parte de literatura de specialitate, este în mod tradițional privit ca inferior traducerii literare.

Technical translation has long been regarded as the ugly duckling of translation, especially in academic circles. Not particularly exciting or attractive and definitely lacking in the glamour and cachet of other types of translation, technical translation is often relegated to the bottom division of translation activity and regarded as little more than an exercise in specialised terminology and subject knowledge. Indeed, these factors, particularly subject knowledge, have in some quarters led to technical translation being feared and loathed, like a modern-day barbarian of the linguistic world. (Byrne, 2006: 1)

Cu toate acestea, rămâne de necontestat faptul că, în afara mediului academic care se axează pe traducerea literară, traducerea specializată este cea care domină piața traducerilor, constituind un domeniu din ce în ce mai dinamic în realitatea lumii globalizate și internaționalizate în care trăim. Departe de a se limita la aspectele pur terminologice, traducerea specializată ridică probleme extrem de complexe, implicând și îmbinând munca traducătorilor, a specialiștilor din domeniile de lucru precum și ramura tehnologiei informației pentru asistarea activității de traducere prin programe informatice dedicate. O traducere specializată este, așadar, de cele mai multe ori rezultatul muncii unei echipe care implică oamenii din domenii variate, cu competențe diverse. Tocmai acest caracter extrem de complex al traducerilor specializate a dus la necesitatea dezvoltării unor instrumente de lucru tehnologizate, precum software-urile specializate de traducere cu memorii de lucru și baze terminologice integrate, instrumente de asigurarea calității și chiar crearea unei noi ramuri a traducerii, orientate spre internaționalizare, și anume localizarea.

1.2 Caracteristici ale textelor specializate și dificultăți în traducerea acestora

Textele specializate pot fi împărțite într-o varietate enormă de categorii, de la manuale de utilizare și instrucțiuni de siguranță, la facturi, certificate și diplome, broșuri promoționale sau sloganuri publicitare, acoperind o gamă extrem de largă de domenii și subdomenii.

Principala caracteristică a unui text de specialitate este utilizarea unui limbaj specializat, destinat facilitării unei comunicări eficiente într-un anumit domeniu. Limbajele specializate sunt caracterizate, în primul rând, printr-o

terminologie specifică. Practic, baza oricărui text specializat o constituie terminologia sa. Acesta este și motivul pentru care cercetarea terminologică și realizarea unei baze de termeni este, în cele mai multe cazuri, punctul de plecare în efectuarea unei traduceri specializate. Așa cum afirmă Raluca Ghențulescu în *A Guide to Terminology*, relația dintre terminologia specializată și traduceri este din ce în ce mai strânsă:

In the context of the increased interest in science and technology and a strong tendency to interdisciplinarity in many modern fields, such as Biotechnology or Environmental Engineering, communication in Europe relies more and more on terminological information, in order to facilitate understanding among scientists and engineers from various countries. In spite of using English as the lingua franca of the European Union, there is an ever increasing awareness towards multilingualism and, therefore, the relationship between specialized terminology in different languages and translations is closer and closer. (Ghențulescu, 2015: 36)

Însă a considera că dificultățile de ordin terminologic constituie singura provocare în efectuarea unei traduceri specializate de calitate este o eroare în sine. Complexitatea textelor specializate depășește cu mult sfera terminologică, reflectându-se la nivel lexical, morfologic, sintactic, semantic și pragmatic.

Traducerile specializate cuprind, prin urmare, toate traducerile efectuate în domenii care presupun existența unui limbaj specializat caracteristic. Așadar, traducerile specializate pot cuprinde domenii precum juridic, economic, medical, tehnico-științific, publicitar, dar și traducerea de texte de filozofie, religie, arte sau astronomie. Așadar, una dintre cele mai mari dificultăți cu care ne confruntăm în situația traducerii unui text de specialitate constă tocmai în varietatea extrem de largă a domeniilor, fiecare cu propriile caracteristici, constrângeri și cerințe.

2. Tipuri de erori în traducerile specializate

Așa cum am văzut mai sus, traducerea specializată este o activitate complexă, ale cărei caracteristici se extind mult peste pilonul textului specializat – terminologia.

Numărul mare și varietatea domeniilor de lucru, caracteristicile lexicale și morfo-sintactice complexe ale textelor de specialitate ridică în mod

incontestabil o serie de dificultăți pentru traducătorii care tratează astfel de texte. Iar consecința inevitabilă a dificultăților este apariția erorilor.

Cauzele acestora pot fi multiple, de la neînțelegerea textului sau utilizarea inadecvată a unui termen, până la erori de gramatică sau abordarea unui registru lingvistic necorespunzător. Capitolul de față prezintă o clasificare a principalelor erori care pot surveni în efectuarea unei traduceri de specialitate.

Prima categorie de erori o constituie **erorile de acuratețe**. În general, cea mai gravă eroare care poate surveni în traducerea unui text este ca acesta să nu fie tradus integral. Astfel, din transpunerea textului sursă în textul țintă pot lipsi cuvinte, propoziții sau chiar paragrafe întregi. Astfel de omisiuni sunt, în general, rezultatul neatenției și apar cu precădere în textele de mari dimensiuni sau care prezintă numeroase enumerări, valori numerice, unități de măsură, respectiv a celor cu o formatare complexă (tabele, prezentări PowerPoint, facturi etc.). O soluție în acest sens este utilizarea programelor specializate de traducere, care efectuează segmentarea textului la nivel de frază, respectiv la nivel de termen sau structură în cazul enumerațiilor, tabelelor sau graficelor. În acest fel, omisiunea de text nu mai reprezintă un risc. Însă, doar în puține cazuri, utilizarea software-urilor poate identifica omisiunea la nivel de termen prezent într-o structură gramaticală.

Pe lângă omisiunea de text, categoria erorilor de acuratețe cuprinde următoarele erori: **înțeles incorect/denaturarea sensului, adăugare de text inexistent în textul sursă, erori numerice**.

Cea de a doua categorie de erori cuprinde **erorile de terminologie**. Având în vedere că traducerea specializată este în esență o traducere care are la bază o terminologie, este foarte important să se identifice erorile din această categorie și să se găsească instrumente de prevenire a lor. Categoria erorilor de terminologie conține următoarele două subcategorii: **terminologie incorectă/inadecvată** și **inconsecvență terminologică**.

Dacă în ceea ce privește **terminologia incorectă**, lucrurile sunt clare, atunci când vorbim despre **terminologie inadecvată**, granița dintre eroare și corectitudine este mult mai subțire. Acest tip de erori apare, în general, în cazul termenilor polisemantici și este direct legat de măsura în care traducătorul este familiarizat cu domeniul din care traduce, respectiv cu terminologia specifică aceluiași domeniu. Erorile de terminologie inadecvată constau efectiv în utilizarea unui termen corespondent în limba țintă care este echivalentul termenului din limba sursă, dar care nu se potrivește în contextul respectiv.

În ceea ce privește **inconsecvența terminologică**, acest tip de erori constă în utilizarea mai multor termeni în limba țintă pentru același termen din limba sursă. Eroarea este foarte răspândită în rândul studenților de la specializările de traducere și interpretare sau în rândul traducătorilor începători și, de cele mai multe ori, are la bază intenția traducătorului fie de a evita utilizarea repetitivă a unui termen prin folosirea unui sinonim, fie incapacitatea acestuia de a alege un singur termen adecvat dintr-un dicționar sau o bază terminologică.

Pentru prevenirea acestor erori au fost dezvoltate software-uri de asigurarea calității traducerii, care depistează inconsecvențele terminologice, ele făcând practic ceea ce mintea umană nu poate face: să memoreze tot. Riscul utilizării acestor soluții tehnologizate este atingerea unei uniformizări și a unei standardizări exagerate, care să ducă la crearea unui limbaj lipsit de naturalețe. Prin urmare, este recomandabil ca atunci când se vorbește de consecvență, să se facă o delimitare clară între termen și cuvânt, iar consecvența să fie strict terminologică.

Următoarea categorie de erori include **erorile gramaticale**. Această categorie cuprinde: **greșelile de gramatică, erorile de ortografie, erorile de punctuație**. Aceste erori sunt în cele mai multe cazuri fie rezultatul neatenției, respectiv a lipsei de timp pentru efectuarea unei verificări după terminarea traducerii, fie a influenței prea puternice a limbii sursă asupra limbii țintă, în situații în care traducătorul nu mai ține cont de specificul limbii țintă și preia automat structuri din limba sursă, cum ar fi utilizarea unor timpuri verbale inadecvate sau scrierea cu majuscule a unor substantive, transpunerea semnelor de punctuație din limba sursă în limba țintă fără a ține cont de regulile de ortografie din limba țintă etc.

Următoarea categorie de erori o constituie **erorile de stil**. Cea mai frecventă eroare de stil întâlnită în traduceri specializate este utilizarea unui **registru inadecvat**. Această eroare este cauzată, în cele mai multe cazuri, de faptul că traducătorul nu este familiarizat cu specificul lingvistic al domeniului din care traduce. Alte erori din această categorie sunt: **traducerea ad literam**, care, deși poate constitui un procedeu de traducere în sine, devine eroare în situația în care lipsa prelucrării textului sursă conduce la termeni inexistenți în limba țintă sau la o exprimare lipsită de fluentă și necaracteristică limbii țintă; la aceasta se adaugă **utilizarea unei topici incorecte**, respectiv **utilizarea inadecvată a diatezei active sau pasive**.

O altă categorie de erori o reprezintă **erorile legate de standardele naționale**. Întâlnit cu precădere în proiectele de localizare, acest tip de erori cuprinde: adaptarea formatului datei la standardele naționale ale limbii țintă, convertirea monedelor și adaptarea simbolurilor acestora și convertirea unităților de măsură.

Ultima categorie cuprinde **erorile de editare**, din care fac parte erorile de aspect, font (culoare, dimensiune, tip), spațiile duble. Aspectele legate de editarea textului sunt în mod special importante în cazul documentelor oficiale care necesită legalizare notarială, situație în care respectarea formatului original este esențială. Toate erorile din această categorie pot fi evitate prin utilizarea softurilor specializate de traducere, care preiau automat formatul textului sursă în textul țintă și identifică orice eroare de aspect, font, respectiv spațiile duble.

3. Studiu de caz

Disciplina *Traducere specializată tehnico-științifică* se studiază în semestrul I al anului I al programului de masterat Traducere și Interpretare Specializată al Universității Tehnice de Construcții București. Cursul a fost introdus recent în planul de învățământ, motiv pentru care un studiu asupra erorilor de traducere poate fi benefic pentru identificarea problemelor principale cu care se confruntă studenții în abordarea unei traduceri specializate. Totodată, studiul are ca scop îmbunătățirea metodelor de predare și a modului în care sunt transmise aspectele teoretice și practice, astfel încât studenții să poată identifica mai ușor posibilele capcane și, în consecință, să le evite. Pentru a atinge acest obiectiv, studiul de față urmărește examinarea tipurilor de erori întâlnite în textele de specialitate traduse din limba germană în limba română. Obiectivul este de a identifica cele mai comune tipuri de erori și a găsi posibilele explicații pentru cauzele erorilor, respectiv de a propune soluții pentru evitarea acestor erori.

Deoarece nu există un model fix consacrat pentru clasificarea tipurilor de erori, am recurs la sintetizarea principalelor erori cu care m-am confruntat atât în calitate de traducător și corector, cât și în cadrul cursurilor de traducere specializată și localizare predate.

Participanții la acest studiu au fost 20 de studenți ai programului de masterat Traducere și Interpretare Specializată, având germana ca limbă C de studiu¹.

---

¹ La programul de master menționat se notează cu limba A limba maternă, toți studenții au engleza ca limbă B, iar pentru limba C de studiu pot alege între franceză, germană și spaniolă.

Dintre cei 20 de studenți, 17 au absolvit studii de licență cu profil filologic, ceilalți trei având studii de economie, respectiv științe sociale, prin urmare, majoritatea studenților au urmat cursuri de traducere în prealabil.

Pentru studiul de față am ales două documente tehnice, un extras dintr-un regulament privind securitatea și sănătatea în muncă pe un șantier de construcții, respectiv prezentarea generală a unui produs. Cele două texte au însumat un număr de 900 de cuvinte iar studenții au avut la dispoziție trei ore pentru efectuarea traducerii. Ca suport tehnic s-a folosit software-ul de asistare computerizată a traducerii Memsources. De asemenea, studenții au avut permisiunea să consulte orice resurse fizice sau online.

Studiul a urmărit atât identificarea tipurilor de erori, cât și frecvența acestora. În cele ce urmează, voi prezenta într-o primă fază tipurile de erori întâlnite pe categorii și subcategorii de erori cu exemple relevante, urmate de sintetizarea acestor erori într-un tabel care vizează analiza cantitativă.

3.1 Erori terminologice

Categoria de erori cel mai frecvent întâlnită a fost cea a erorilor terminologice. Aceste erori au apărut ca urmare a dificultăților cu care s-au confruntat studenții în utilizarea unei terminologii adecvate, aferentă domeniilor din care fac parte cele două texte.

Dificultăți deosebite au ridicat acronimele. Astfel, structura nominală **HSE-Regeln und Vorschriften**, care preia acronimul HSE din limba engleză pentru Health, Safety and Environment, și al cărei corespondent corect în limba română, conform legislației române în vigoare, este **prevederile Legii securității și sănătății în muncă (SSM)** (Legea 319/2006), a fost tradusă în mai multe variante precum: „Reguli și norme pentru protecția sănătății, siguranței și mediului”, „Reglementările HSE (health, safety and environment), referitoare la sănătate, siguranță și mediul înconjurător”, „Reguli de sănătate și securitate în muncă și regulamentul de funcționare”, „Legea privind sănătatea și siguranța în muncă (SSM) și prevederile”. Deși, în principiu, toate variantele au redat în mare măsură informația conținută în structura nominală din textul sursă, toate aceste variațiuni ar fi putut fi evitate dacă s-ar fi consultat site-ul organizației guvernamentale Inspekția Muncii, care reglementează aspectele legate de securitatea și sănătatea la locul de muncă în România. Astfel, deși majoritatea studenților au găsit semnificația acronimului din limba engleză, au optat pentru traducerea cuvânt cu cuvânt a acestuia în limba română, fără a verifica modul în care a fost transpusă această normă internațională în legislația națională. De asemenea, păstrarea

acronimului în limba engleză, deși larg răspândită pe internet, nu este opțiunea corectă, întrucât există un corespondent al acestui acronim în limba română – SSM.

Un caz similar l-a constituit acronimul **PSA**, în contextul: „Gegebenenfalls andere PSA verwenden; z.B. bei Schleifarbeiten eine Schutzbrille mit Abdeckung verwenden”. Acronimul provenit de data aceasta din limba germană de la **Persönliche Schutzausrüstung**, tradus în română prin **echipament individual de protecție**, are ca echivalent acronimul **EIP**. Cu toate că aceste informații se găsesc pe site-urile relevante, un număr ridicat de studenți a optat pentru păstrarea acronimului în limba germană, plecând probabil de la ideea că, având în vedere că există un context mai larg, în care se dau exemple de echipamente de protecție, nu mai este cazul să se utilizeze un echivalent în limba română și pentru acronim. De asemenea, studenții au mai optat, ca modalități de traducere, pentru utilizarea termenului **echipament individual de protecție**, păstrând însă acronimul fie în limba germană, fie echivalentul în limba engleză (PPE) între paranteze.

Un alt termen problematic a fost împrumutul din limba engleză **Engineering**, prezentat în context: „Das Engineering ist mit dem Engineering-Framework TIA (Totally Integrated Automation) Portal besonders einfach und effizient”. Cu excepția unui singur student, toți ceilalți au ales să traducă termenul împrumutat din limba engleză prin calcul **ingineria**, ajungând la erori complete de sens, precum: „Ingineria este deosebit de ușoară și eficientă cu Engineering-Framework TIA (Totally Integrated Automation) Portal”, sau chiar „Ingineria din cadrul ingineriei TIA (Totally Integrated Automation) (Automatizare Integrată Total) Portal, este deosebit de ușoară și eficientă”. În acest caz, deoarece din context reiese clar că termenul nu poate fi tradus prin „inginerie”, cea mai simplă metodă era căutarea tuturor sensurilor termenului **Engineering** în limba engleză; astfel s-ar fi putut ajunge cu ușurință la un echivalent care să aibă sens în contextul dat, precum **prelucrarea tehnică** sau **deservirea tehnică**: „Deservirea tehnică este deosebit de simplă și eficientă prin intermediul portalului Engineering-Framework TIA (Totally Integrated Automation)”.

Numeroase au fost situațiile în care termeni fără un grad ridicat de dificultate în limba germană au fost traduși inexact sau inadecvat, din cauza nerespectării specificului textului. Astfel, termeni precum **Sicherheitsschuhe** – încălțăminte de protecție - a fost tradus în mai multe rânduri prin „pantofi de

siguranță”, **Arbeitskleidung** – îmbrăcăminte de lucru, prin „costum de muncă” sau **Baustelle** – șantier, prin „locul construcției”.

Un alt termen care, în mod neașteptat, a ridicat numeroase probleme, a fost substantivul **Maschine**, care se poate traduce în limba română fie printr-un calc, „mașină”, fie printr-o serie întreagă de substantive echivalente precum „utilaj”, „aparat”, „dispozitiv”, „echipament tehnic” etc. În contextul de față, fiind vorba despre un dispozitiv care secționează tabletele de ciocolată, s-ar fi putut opta pentru oricare dintre variantele menționate mai sus. Cu toate acestea, aproape toți studenții au optat pentru echivalentul „mașinărie”, care în limba română are sensul principal de ansamblu al pieselor unei mașini sau de mecanism, și nu de utilaj în sine.

Substantivul **Maschine** a făcut și subiectul unui număr mare de inconsecvențe terminologice. Întrucât apăsarea de cinci ori într-un text de doar 300 de cuvinte, studenții s-au simțit tentați să recurgă la sinonime ale echivalentului pentru care optaseră inițial. Același lucru s-a întâmplat cu termenul **Sicherheitsvorschriften**, prezent de 3 ori într-un text de 600 de cuvinte și care a fost tradus în același text prin combinații între următoarele structuri: „normele de siguranță”, „prevederile de siguranță”, „instrucțiunile de siguranță”, „reglementările de siguranță”.

Categorie eroare	Subcategorie eroare	Număr erori	Procentaj
Terminologie	Terminologie incorectă/inadecvată	800	26,6 %
	Inconsecvență terminologică	75	2,5 %

Tabel 1. Erori terminologice

3.2 Erori de acuratețe

Pe un plan aproape egal ca frecvență cu erorile terminologice, s-au aflat erorile de acuratețe. Dintre acestea, cel mai frecvent și mai problematic tip de eroare întâlnit a fost reprezentat de erorile de sens, urmate de omisiunea de text. În ceea ce privește această a doua subcategorie, am ales să fac o distincție între omisiunea de text și omisiunea de termeni, deoarece și cauzele și gravitatea

lor sunt diferite. Omisiunile de text, reprezentând cuvinte care nu sunt termeni, sau structuri și chiar propoziții întregi omise au fost cauzate fie de o gestionare inefficientă a timpului, fie de dorința studenților de a se axa pe terminologie, neglijând structurile pe care le considerau mai puțin importante deoarece făceau parte din limbajul general. Omisiunile de termeni, pe de altă parte, au fost cauzate de dificultatea studenților de a ajunge la un echivalent satisfăcător pentru termenul sursă, situație în care au optat pur și simplu pentru omiterea termenului respectiv. Această situație a apărut în special în cazul enumerațiilor.

3.2.1 Sens incorect

Eroarea de sens este una dintre cele mai grave erori care pot apărea într-o traducere, deoarece denaturează mesajul textului sursă și poate reprezenta chiar un risc pentru utilizatorul final. Una dintre cele mai comune erori de sens este atunci când propoziții negative sunt traduse prin structuri afirmative deoarece, cel mai frecvent din neatenție, nu se traduce negația, respectiv propoziții afirmative sunt traduse ca fiind negative. Erorile de sens pot merge de la denaturarea parțială până la denaturarea totală a înțelesului unei fraze sau al unui fragment.

Din acest punct de vedere, una dintre principalele erori de sens a derivat din dificultatea studenților de a înțelege o structură gramaticală complexă în limba germană, atributul dezvoltat, utilizat pentru a înlocui o propoziție secundară atributivă. Acest tip de structură apare frecvent în textele de specialitate datorită caracterului concis și economic pe care aceste texte trebuie să îl aibă. Astfel, structura „Die Steuerung der von der Firma H. gebauten Maschine” – „Manevrarea mașinii construite de firma H.”, a fost tradusă incorect de un procent considerabil de studenți, neînțelegerea atributului dezvoltat modificând complet sensul structurii originale. Câteva exemple ar fi: „Comanda mașinii construite este efectuată de H.”, „Conducerea firmei H. a preluat o mașinărie construită de (...)”, „Aparatul, construit și controlat de către H.”, „Dispozitivul pe care compania H. îl folosește pentru a construi mașinăria”.

Cele mai multe erori de sens au fost cauzate fie de neînțelegerea sau nerecunoașterea unor structuri gramaticale, fie de înțelegerea greșită a unui termen. În prima categorie, cele mai multe erori au rezultat în situații în care propoziții secundare erau introduse fără conjuncție, o altă caracteristică a textelor tehnice, sau în cazul utilizării cazului genitiv, din ce în ce mai puțin folosit în limbajul curent, dar frecvent întâlnit în textele de specialitate.

În ceea ce privește înțelegerea sau utilizarea greșită a unor termeni care denaturează ulterior înțelesul întregii fraze, s-au observat două tipuri de erori

întâlnite frecvent: termenii polisemantici, care au un sens și în limbajul general care le este mai familiar studenților, dar care nu este adecvat domeniului din care se efectuează traducerea, respectiv termenii compuși.

Un exemplu relevant pentru prima categorie este termenul **Steuerung**, care are foarte multe sensuri, atât în limbajul general, cât și în limbajele de specialitate, de la conducere, guvernare sau management, până la pilotaj, navigație sau sistem de control. În contextul prezentat studenților – „Eine Simatic-Steuerung stellt dann die jeweils aktuellen Daten zur Verfügung”, termenul **Steuerung** are sensul de **sistem de comandă**. Însă o mare parte dintre studenți a recurs la prima variantă găsită în dicționarul bilingv sau la cea care le era cea mai familiară. Astfel au rezultat traduceri lipsite de coerență precum: „Un control sistematic arată apoi datele respective actualizate pentru control”, „O manevră prin intermediul tehnologiei Simatic pune apoi la dispoziție datele actualizate”, „Un management de tip Simatic pune apoi la dispoziție datele actuale”.

Astfel de situații nu sunt izolate, multe dintre erorile terminologice sau erorile de sens derivă din lipsa de informare a traducătorilor asupra domeniului din care efectuează traducerea, aceștia recurgând din comoditate sau din lipsă de timp la sensul cunoscut al termenilor pe care îi întâlnesc sau la sensul care li se pare cel mai adecvat, fără a face o cercetare solidă prin texte paralele sau site-uri de specialitate.

În ceea ce privește termenii compuși, aceștia constituie o permanentă dificultate atât pentru studenții de la specializările de traducere, cât și pentru traducătorii cu experiență. Unul dintre termenii simpli care a ridicat probleme și ale cărui traduceri incorecte au dus la denaturarea completă a sensului a fost **Aufgaben-Risikoanalyse**, care ar fi putut fi tradus folosind procedeul traducerii literale, prin **analiza riscurilor sarcinilor**, și care a fost tradus incorect de către studenți ca „sarcinile de evaluare a riscurilor” sau „sarcinile de analiză a riscului”. Un alt termen cu același tip de probleme a fost **Projekt- und Bauleitung**, a cărui sens este de **managerul de proiect și conducerea șantierului**, tradus ca „proiect și plan de administrare” sau „proiecte și management constructiv”.

3.2.2. Omisiune text

Așa cum am menționat, omisiunile de text au fost, în general, cauzate de gestionarea defectuoasă a timpului de lucru sau, pur și simplu, de neatenție. Omisiunile de text nu au constituit totuși o problemă gravă sau predominantă în cadrul acestui studiu, probabil și datorită utilizării unui software specializat

de asistare a traducerii, care simplifică modul de organizare a lucrului datorită segmentării.

3.2.3 Omisiune termen

În ceea ce privește omisiunile de termeni, acestea au apărut cu precădere în enumerații sau în cazul termenilor compuși. Un termen care a fost tradus doar parțial de majoritatea studenților a fost **Last-Minute-Risikoanalyse**, situație în care cei mai mulți studenți au omis traducerea termenului Last-Minute. Un alt termen compus care a fost tradus doar parțial a fost **Prüfbericht – raport de verificare** – tradus în numeroase rânduri doar ca „raport”.

3.2.4 Eroare numerică

Nu am întâlnit erori numerice în acest studiu.

Categorie eroare	Subcategorii eroare	Număr erori	Procentaj
Acuratețe	Sens incorect	160	22,6 %
	Omisiune text	75	10,13%
	Omisiune termen	120	16,2 %
	Eroare numerică	0	0 %

Tabel 2. Erori de acuratețe

3.3 Erori gramaticale

Erorile gramaticale, deși nu au fost predominante în acest studiu, au prezentat totuși un procent ridicat, în special erorile de punctuație. Erorile gramaticale sunt, în general, rezultatul presiunii timpului, al unei verificări superficiale a traducerii după finalizare sau uneori, chiar a lipsei acesteia.

3.3.1 Greșeli gramaticale

Greșelile de gramatică cel mai frecvent întâlnite în acest studiu au constat în neefectuarea acordului între subiect și predicat, respectiv a acordului adjectivului cu substantivul pe care îl determină. Acest lucru poate fi cauzat și de diferența semnificativă de topică dintre limba română și limba germană,

traducătorul urmărind de multe ori cu mai multă atenție structura frazei în limba sursă și neglijând limba țintă. Câteva exemple în acest sens sunt:

„Ein HSE-Plan mit Aufgaben-Risikoanalyse steht im Bauwagen von ABC zur Verfügung.“ „**Un plan al Legii SSM** cu sarcinile de evaluare a riscurilor **este disponibilă** în rulota șantierului ABC”.

„Das Tragen von Helm, Sicherheitsschuhen, Arbeitskleidung und einer gelben Sicherheitsjacke ist auf der Baustelle Pflicht.“ „**Purtarea** caschetelor, pantofilor de protecție, uniformei și a unei jachete de protecție de culoare galbenă **sunt** obligatorii pe șantierul de lucru”.

3.3.2 Erori de ortografie și de punctuație

Mai numeroase decât greșelile de gramatică, erorile de ortografie și de punctuație au fost cauzate și de lipsa obișnuinței de a utiliza tastatura în limba română. Astfel, au fost numeroase cazuri în care au lipsit diacriticele. De asemenea, s-au constatat erori de tehnoredactare, spații între paranteză și cuvintele din paranteză, respectiv între cuvânt și virgulă. O altă eroare întâlnită a fost utilizarea virgulei înainte de etc., respectiv scrierea cu majusculă după două puncte.

Categorie eroare	Subcategorie eroare	Număr erori	Procentaj
Erori gramaticale	Greșeli gramaticale	418	2,3 %
	Erori de ortografie	600	3,3 %
	Erori de punctuație	515	2,8 %

Tabel 3. Erori gramaticale

3.4 Erori de stil

În cadrul erorilor de stil, cele mai frecvente erori s-au încadrat la subcategoriile registru inadecvat și traducere ad literam.

Un exemplu relevant de registru inadecvat este traducerea termenului **das Hertz** din structura „Das Herz der Anlage des Maschinenherstellers ist ein

Simatic Controller”, prin echivalentul **inimă**. Deși din contextul traducerii reiese că toți studenții au înțeles sensul acestei structuri, mulți dintre ei nu au adaptat traducerea la registrul textului de specialitate pe care îl lucrau. În acest caz, o traducere adecvată pentru substantivul **Hertz** ar fi fost **elementul central** sau **nucleul**, însă 70% dintre studenți au ales ca variantă următoarea traducere: „Inima utilajului producătorului de mașini este un controler de bază Simatic”.

Alte exemple ar fi utilizarea unor structuri precum: „nu au voie” în loc de „nu este permis”, „e mai bine să” în loc de „este recomandat să”, precum în exemplul următor: „Nur Personen mit einem Aufkleber auf dem Helm sind auf dem Gelände erlaubt!” - „Doar persoanele cu etichetă pe cască **au voie pe șantier!**”.

Numeroase au fost, de asemenea, și traducerile ad literam. Astfel, termenul **Baustelle** (tradus prin „șantier” în limba română) a fost tradus prin „locul construcției”, iar termenul **Luftverschmutzung** (tradus prin „poluare” în limba română) a fost tradus prin „murdărirea aerului”.

În continuare, voi prezenta câteva exemple relevante și pentru construcții mai ample în care s-a utilizat o traducere *ad literam*: „Jede Person, die auf die Baustelle kommt, erhält zunächst eine Sicherheitseinweisung durch die Projekt- und Bauleitung.” – „Fiecare persoană, prezentă la locul de muncă, primește la început instrucțiuni de siguranță de la **conducerea proiectului și conducerea construcției.**”

„Die Arbeiten müssen staubfrei durchgeführt werden, wodurch die Luftverschmutzung und Staubbelastung so gering wie möglich gehalten werden.” – „**Muncile trebuie să se execute fără praf**, pentru evitarea poluării atmosferice și a expunerii la praf cât mai mult posibil”.

În egală măsură, au existat situații în care studenții au urmat topica din limba germană, fără a adapta structura frazei la specificul limbii române. Astfel au rezultat fraze lipsite de cursivitate, precum în cazul următor: „Danach erhält die Person einen Aufkleber für ihren Helm.” – „Apoi primește persoana un autocolant pentru casca ei.”

Nu au fost cazuri de utilizare inadecvată a diatezei active sau a diatezei pasive.

Categorie eroare	Subcategorie eroare	Număr erori	Procentaj
Stil	Registru inadecvat	40	5,4 %
	Traducere „Ad literam”	60	8,1 %
	Topică incorectă	20	2,7 %
	Utilizarea inadecvată a diatezei active/pasive	0	0 %

Tabel 4. Erori de stil

3.5 Erori de editare

Erorile de editare sunt, în general, ușor evitate atunci când se utilizează softurile de asistare a traducerii. Cu toate că cele două texte au fost traduse folosind software-ul Memsources, care preia automat formatul textului sursă, s-a observat totuși un număr relativ mare de erori de editare după exportarea textelor din Memsources.

Una dintre cauze ar putea fi utilizarea funcției **copiere și lipire** în cazul în care studenții au găsit o parte dintre termeni pe internet și, pentru a economisi timp, au preferat să-i copieze direct. În astfel de cazuri, editarea ar trebui refăcută ulterior manual. De asemenea, au existat numeroase spații libere, cauzate de segmentarea textului în Memsources. Toate erorile de editare, fără excepție, pot fi depistate automat și corectate în orice soft specializat de traducere prin folosirea funcțiilor de asigurarea calității.

Categorie eroare	Subcategorie eroare	Număr erori	Procentaj
Editare	Aspect	12	0,16 %
	Font (culoare, dimensiune, tip)	63	0,85 %
	Spații duble	420	5,67 %

Tabel 5. Erori de editare

Concluzii

Rezultatele studiului de caz prezentat în acest articol conduc la concluzia că există două cauze principale ale erorilor în traducerile tehnice din limba germană în limba română: pe de o parte, necunoașterea sau incapacitatea de identificare a unor structuri gramaticale complexe în limba germană sau a unor specificități gramaticale ale textelor de specialitate; pe de altă parte, lipsa de experiență în realizarea unor cercetări terminologice eficiente.

De remarcat în acest sens este faptul că, deși au avut posibilitatea să consulte orice sursă online, în numeroase cazuri studenții au preferat să traducă ad literam structuri terminologice, fără a verifica utilizarea acestora în limba română în texte paralele și pe site-urile relevante.

O altă remarcă este legată de erorile de editare observate, care ar fi putut fi excluse total prin utilizarea funcțiilor adecvate ale software-ului de traducere Memsources.

Prin urmare, este necesară o adaptare a metodelor de predare și de lucru în cadrul cursurilor și seminarelor de traducere specializată pentru a rezolva aceste probleme. În acest sens, componenta teoretică a cursurilor ar trebui să se axeze în mai mare măsură pe particularitățile textului de specialitate, atât cele terminologice, cât și cele lexicale, morfo-sintactice, semantice și pragmatice, precum și pe procedeele de traducere adecvate în traducerea textelor de specialitate. În ceea ce privește partea practică, ar fi benefică o concentrare mai mare asupra importanței cercetării terminologice și asupra modului în care această cercetare trebuie realizată; activitatea de traducere efectuată în timpul seminarelor nu trebuie limitată doar la dicționarele fizice, ci studenții trebuie încurajați să utilizeze sursele existente pe internet și trebuie ghidați în alegerea resurselor relevante pentru munca lor. Un ultim aspect care reiese din acest studiu și care poate fi cu ușurință pus în practică este încurajarea studenților să folosească mijloacele tehnologice de asistare a traducerilor, precum software-urile specializate de traducere pentru a îmbunătăți calitatea muncii lor.

Bibliografie

- Byrne, J. (2006). *Technical Translation. Usability Strategies for Translating Technical Documentation*. Dordrecht: Springer.
- Byrne, J. (2014). *Scientific and Technical Translation Explained: a Nuts and Bolts Guide for Beginners* (2nd ed.). London, New York: Routledge.

- Ghețulescu, R. (2015). *A Guide to Terminology*. București: Editura Conspress.
- Nida, E. A. (1964). *Towards a Science of Translating*. Leiden: E. J. Brill.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York, London, Toronto, Sydney, Tokyo: Prentice Hall.
- Olohan, M. (2017). *Scientific and Technical Translation*. New York: Routledge.
- Postolea, S. (2016). Translating in a Specialized Context: Challenges and Risks. *Buletinul Institutului Politehnic din Iași / Bulletin of the Polytechnic Institute of Iasi Section: Social Sciences*, LXII(LXVI), 51-66.
- Pym, A. (1992). Translation Error Analysis and the Interface with Language Teaching. In C. Dollerup și A. Loddegaard (ed.) *The Teaching of Translation* (pp. 279-288). Amsterdam: John Benjamins.
- Wongranu, P. (2017). Errors in translation made by English major students: A study on types and causes. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38, 117-122. Retrieved from <http://www.elsevier.com/locate/kjss>.

About the author

Maria-Cătălina RADU is a Lecturer, Ph.D., at the Technical University of Civil Engineering Bucharest, Romania.

E-mail: catalina.radu@utcb.ro

VISUALIZATION AS TECHNIQUE FOR X-RAYING THE INTERNAL STRUCTURE OF LEGAL TEXTS: A GENRE-BASED METHODOLOGICAL APPROACH

Marina-Cristiana ROTARU

Abstract: The aim of this paper is to illustrate how to make a legal text with a convoluted structure more accessible visually. It is a methodological approach circumscribed to genre analysis, which aims to make the legal translator more aware of genre-bound features of legal texts. In addition, the paper aims to show how developing visual literacy skills can help x-ray the internal structure of such texts. Our methodological approach rests on Vijay K. Bhatia's method, which he devised as a technique for revealing the "skeleton" of a legal text. We emphasize its use as a visualization method by circumscribing it to the domain of visual literacy, and we propose a plan for a teaching activity which introduces the method as a technique for developing visual literacy skills for legal texts.

Keywords: *visualization; visual literacy; genre analysis; legal texts; verticalization*

Introduction

For translators, dealing with legal texts is often a challenging experience. Apart from correctly understanding the terminology, translators need to find their way through the often intricate structure of legal texts in order to make sense of the text as a whole. We claim that a genre-based approach to the analysis of legal texts and an awareness of the importance of visual literacy skills can help translators deal with legal texts more easily and efficiently. Of great help in this theoretical and practical exercise is the method proposed by V.K. Bhatia in *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings* (Bhatia, 1993) on which our methodological approach rests.

In defining genre, the author focuses on its communicative character and specificity, describing it as "a highly structured and conventionalized communicative event" (Bhatia, 1993: 14) whereby various professional communities communicate and act. Therefore, each particular genre uses linguistic resources that are characteristic of a specific professional community. A business plan, an advertising leaflet or a contract of sale are different from a court decision, a statute or a scientific research paper. Furthermore, for each genre, there are restrictions not only in the language used, but also with regard to "allowable contributions in terms of their intent, positioning, form and functional value" (Bhatia, 1993: 14).

Raising awareness of the conventional elements of each type of genre can help understand why texts belonging to various genres are written in a specific manner (as far as content, style, register, function are concerned), thus contributing to a deeper understanding and an increased awareness of the features of such texts and their roles in communication.

If legal translators become aware of inherent genre-bound features of texts, they can gain a much-needed insight into the internal structure of legal texts. A legal text, for example a legislative provision, represents a communicative event with its own purpose. In order to serve its purpose, such a text is expected to be clear, precise and unambiguous on the one hand, and all-inclusive on the other hand (Bhatia, 1993: 103). As far as legal texts are concerned, preciseness and all-inclusiveness are manifest in binomial and multinomial expressions (introduced later in the paper), distinct elements of the syntactic structure of a legal provision, which often make it convoluted. Awareness of the syntactic and terminological characteristics of legal texts naturally makes the translator's job easier. But other skills can be put to good use in dealing with legal texts, such as visual literacy skills.

1. Visualization – a technique for making legal texts more reader-friendly

In very broad terms, visual literacy means the ability to understand and interpret images and signs. It applies to a variety of contexts, ranging from understanding and interpreting direction signs to understanding and interpreting graphs and paintings. Visual literacy has become "a multi-faceted, interdisciplinary concept" (Hattwig et al., 2013: 62) which presupposes an articulate and structured blending of diverse knowledge. This coherent blending goes beyond what meets the eye and "involves a set of skills ranging from simple identification – naming what one sees – to complex interpretation on contextual, metaphoric, and philosophical levels. [...]" (Yenawine, 2014: 845). Visualizing a legal text goes beyond the surface level of the text and implies understanding its communicative purpose, or what Yenawine calls "contextual level". Making sense of the context of a legal text (a legal context) and deciphering the purpose of the legal text boost the awareness of genre-bound features of such texts, such as binomials and multinomials, long and complex sentences, wordiness, multiple negation, etc. Raised awareness helps the translator identify these constituents, make sense of the relationship among these constituents and understand why they are syntactically linked to each other the way they are. Developing visual literacy skills for legal texts

starts with becoming aware of such features and identifying them in the text. A key-role in visualizing and mapping the "skeleton" of a legal text is played by binomial and multinomial structures.

2. The methodological approach

Teaching this visualization method should follow several steps in order to help students understand how to apply the method to a legal text. Class activities can include individual work, pair work/ group work or lockstep activities.

Stage 1: Students should go through a brainstorming activity in order to warm-up. They may be asked, for instance, to enumerate some of the main features of legal texts. Expected answers may be: convoluted sentences, hypotaxis, specific terminology, use of mandatory "shall". This activity can be designed as an individual activity.

Stage 2: Students may be asked several reading comprehension questions in order to check the correct understanding of the meaning of the text. Such questions may include: What kind of offences or wrongs does the text refer to?, What punishment does the text specify for committing the offence?, What kind of register is the text circumscribed to? What kind of tone does the text have: personal, impersonal or neutral? What features of text reflect the tone?, etc. For this activity, students can be organized in pairs. They read the text with their partner (pair work), and then they can be asked reading comprehension questions and answer them individually.

Stage 3: Students are introduced to a key feature of legal texts: the presence of binomial and multinomial structures. They are given the definition of these specific structures and provided with examples in order to be able to recognize such features in a text. Binomials and multinomials can be defined as "a pair or string of words with the same or nearly the same meaning such as 'alter or change', 'give, devise and bequeath'" (Wydick, 2005: 18). A more complete definition, provided by Bhatia, introduces the characteristic elements that helps in the identification of such constructions in the text, namely the coordinating conjunctions "and" and "or": binomials and multinomials are defined as "a sequence of two or more words or phrases belonging to the same grammatical category having some semantic relationship and joined by some syntactic device such as 'and' or 'or'" (Bhatia, 1993: 18). Bhatia's definition is also more complete than Wydick's as it also underlines that the constitutive elements of a binomial or multinomial structure should all belong to the same grammatical category: verb + verb (have and hold), noun + noun (power and authority),

adjective + adjective (null and void). Multinomial examples include: sign, seal and deliver (three verbs), way, shape or form (three nouns), ordered, adjudged and decreed (three past participles), arbitrary, capricious and unreasonable (three adjectives). The teacher should draw the students' attention to this grammatical aspect. Teachers should also remind students that the legal text represents a specific genre, that is "a highly structured and conventionalized communicative event" (Bhatia, 1993: 14) which communicates specific information. In addition, the teacher should underline that the structure of such a text reflects its purpose: a legal text should be all-inclusive, which means that the text has to include each admissible circumstance (Bhatia et al., 2005: 10). All-inclusiveness is achieved linguistically by means of binomials and multinomials. The activity in stage 3 (the introduction of binomial and multinomial structures) can be designed as a lockstep activity.

2.1. The verticalization of the text

In order to show students how it all works, the teacher may first ask them to work on a shorter, more simple text in order to help them develop confidence. Let us have a look at such a text, Article 2 of the Green Energy (Definition and Promotion) Act 2009:

In this Act "green energy" means the generation of electricity or heat from renewable or low-carbon sources by the use of any equipment, the capacity of which to generate electricity or heat does not exceed the capacity specified in subsection (3).

The text above can be worked on as follows:

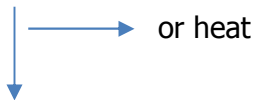
Step 1: The teacher asks the students to underline all the coordinating conjunctions in the text ("and" and "or"). This activity can be managed as a lockstep activity.

Step 2: The teacher asks the students to identify the binomial and/or multinomial constructions: electricity or heat, renewable or low-carbon sources. Here, there are only binomial constructions. This activity can also be designed as a lockstep activity.

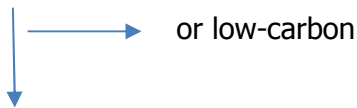
The idea to design the first two steps as lockstep activities rests on the need, for the teacher, to guide the students in these preliminary steps and have full control over the students' tasks. This type of activity, a teacher-led, full class activity, helps students feel more secure and can boost their confidence.

Step 3: The teacher writes the text on board not horizontally, from left to write, but vertically, from top to bottom. The verticalization of the text is meant to highlight its "skeleton" structure and thus implement the visualization technique. Written vertically, the text looks as follows:

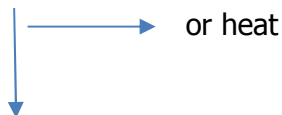
In this Act "green energy" means
the generation of electricity

from renewable

sources by the use of any equipment,
the capacity of which to generate
electricity

does not exceed the capacity
specified in subsection (3).

The activity in Stage 3 can also be designed as a lockstep activity due to its degree of complexity which needs the full control of the teacher. Once the verticalization of the text is presented, the activity may pass to the next levels, which are: the practice level (when teacher and students work together on a text) and then, the practice level (when students work alone on a text, without the teacher's support). This activity designed for Stage 3 (the verticalization of the text) is a good example of the role of the 3 Ps (Presentation – Practice – Production) in the dynamics of teaching and highlights the move from teacher-centered activities to student-centered activities.

The vertical layout highlights the main trunk of the text, which appears on the left side of the page and which is made of those pieces of information that flow one after another one as indicated by the vertical arrows, and the complementary part of the text, the one on the right side of the page, indicated by the horizontal arrows, which includes the second elements of the binomial

structure (those elements that come after the coordinating conjunction), which make the text all-inclusive. The verticalization of the text makes it more visual and allows students to see the "skeleton" of the text more easily, understand its inner structure and the role played by binomials.

Now students are better prepared to deal with longer, more complex texts and try and apply the visualization method by writing the text vertically. Here is an appropriate example of a complex legal provision which can be broken down into smaller, more digestible parts:

Where a person (a) steals or attempts to steal any mail bag or postal packet in the course of transmission as such between places in different jurisdictions in the British postal area, or any of the contents of such a mail bag or postal packet; or (b) in stealing or with the intent to steal any such mail bag or postal packet or any of its contents, commits any robbery, attempted robbery or assault with the intent to rob; then, notwithstanding that he does so outside England and Wales, he shall be guilty of committing or attempting to commit the offence against this Act as if he had done so in England and Wales, and he shall accordingly be liable to be prosecuted, tried and punished in England and Wales without proof that the offence was committed there. (The British Theft Act 1968, Chapter 60, 14 (1))

Taken as a chunk, the text is difficult to follow, and its meaning may not be easily grasped. Reference to various potential situations makes the text appear twisted. During the reading stage, readers may find it difficult to follow the long sentences and remember what the lines communicate. Such intricate structures may often lead to loss of focus. In order to have a deeper understanding of the function of binomials and multinomials in legislative provisions, let us align the text vertically, breaking it down in the following manner:

Where a person

(a) steals

or attempts to steal

any mail bag

or postal packet in the course of transmission as such

between places in different jurisdictions in the British postal area
 or any of the contents of such a mail bag or postal packet
 or (b) in stealing
 or with the intent to steal
 any such mail bag
 or postal packet
 or any of its contents
 commits a robbery
 attempted robbery
 or assault with intent to rob
 then, notwithstanding
 that he does so outside England
 and Wales, he shall be guilty
 of committing
 or attempting to commit
 the offence against this Act
 as if he had done so in England
 or Wales and he shall accordingly
 be liable to be prosecuted,
 tried
 and punished
 in England and Wales without proof that
 the offence was committed there.

Conclusions

This graphic representation of the legal provision is a creative and practical way of slicing up the text into manageable portions. It clearly shows the backbone of the text (on the left side of the page) and the additional information (on the right side) provided by the binomial and multinomial expressions that contribute to the all-inclusiveness of the provision. The verticalization of the text makes the text be more manageable visually.

From the perspective of translation studies, this genre-based methodological approach renders the translator more aware of the text that is about to be translated and of the connections between the text and the real world. Thus, the translator becomes more conscious of the relationship between the content and purpose of the text as a communicative event.

References

- Bhatia, V. K. (1993). *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London, New York: Longman.
- Bhatia, V. K., Engberg, J., Gotti, M., Heller, D. (2005). Introduction. In V. K. Bhatia, J. Engberg, M. Gotti, D. Heller (eds.). *Vagueness in Normative Texts* (pp. 9-10). Bern: Peter Lang.
- British Theft Act 1968.
- Green Energy (Definition and Promotion) (England) Act 2009 c. 19.
- Hattwig, D., Bussert, K., Medaille, A., Burgess, J. (2013). Visual Literacy Standards in Higher Education: New Opportunities for Libraries and Student Learning. *portal: Libraries and the Academy*, 13(1), 61-89.
- Wydick, R.C. (2005). *Plain English for Lawyers*. Durham, North Carolina: Carolina Academic Press.
- Yenawine, D. (2014). Thoughts on Visual Literacy. In J. Flood, S. B. Heath, D. Lapp (eds.). *Handbook of Research on Teaching Literacy through the Communicative and Visual Arts* (pp. 845-846). New York: Routledge.

About the author

Marina-Cristiana ROTARU is a Lecturer, PhD, at the Technical University of Civil Engineering Bucharest, Romania.

E-mail: marina.rotaru@utcb.ro

**RECENZII DE CARTE –
BOOK REVIEWS**

Valero Garcés, C. (2012). *Forme de mediere interculturală. Traducerea și interpretarea pentru serviciile publice. Concepte, date, situații și aplicații practice* (traducere, note, compendiu și glosar: A. Dragoș, G. Bulgaru, D. Baciuc; coordonatori: A. Greere și R. Bacosky). Argonaut-Scriptor: Cluj-Napoca.

Reviewed by Carmen ARDELEAN

Published under the auspices of Alcalá University and the Spanish Ministry of Education and Science, this book is a useful and extensive monography regarding translation in general and the specific requirements of public services, in particular. Its title in English is *Forms of Intercultural Mediation: Translation and Interpreting for Public Services. Concepts, Data, Situations and Practice*.

The original version of the book translated into Romanian as *Forme de mediere interculturală. Traducerea și interpretarea pentru serviciile publice. Concepte, date, situații și aplicații practice*, is a useful bibliographical reference for translation trainees, teachers and specialists in the field. It is divided into five main parts, covering the main areas of interest regarding the theory and practice of translation, and it also includes a general bibliography section for those who aim to continue their research into various areas of translation.

While some ten years ago translation theory monographs were few and mainly focusing on the same topics – such as equivalence, purpose, methods and procedures of translation or the close relationship of translation with linguistics, among others – the last few years witnessed a “rebirth” of interest in issues related more closely to the **practice** of translation, and the literature duly mirrors this long expected trend. This book written by Valero Garcés is such an example, and the author uses theory only as a minimal frame needed to explain the strategies used by trained translators and interpreters in an important area represented by **public services** today.

Indeed, as shown in the foreword written by the author, one of the results of globalisation is a close interference between different linguistic communities, and translators and interpreters are called upon to answer to various complex issues which, apart from linguistics, cover extra-linguistic or cultural issues. Moreover, being a bilingual is not enough to perform an appropriate shift between languages at all times; therefore, specialised training is an important guarantee of professionalism.

An important starting point for a better understanding of the author's approach is an idea put forward by Ortega Arjonilla whereby the understanding of the term "translation" must be viewed beyond the simple shift between languages in a pair, that is, rather as an **activity**, a process and a **product** at the same time. In our view, the explanation is quite simple: firstly, translation involves the use of linguistic means for a communicative (and cognitive) purpose. Secondly, it is a process which covers several stages (understanding the type of text and its characteristics, the ways in which the source text is best served according to the expectations and purpose of a target group of readers, the act of translating itself followed by postediting and so on). Finally, when we view translation as a product we focus on the ultimate result and on its financial reward, based on the relevance of the field, the quality of the translated text and the degree of clients' trust in the language provider (based, for instance, on previous activities or word of mouth).

An interesting issue emphasised by Valero Garcés is the difference between bilinguals and trained translators, especially when "bilingual" refers to people from a specific cultural area and having a high proficiency level for a second language. Quite often, companies aiming to extend their activity in remote areas use locals for translation purposes but, more often than not, they do not have the required skills and their knowledge of a specific topic is limited. By comparison, trained translators require higher costs, but their skills include the appropriate level of knowledge in the area of interest for companies. These differences are even more obvious in the case of interpreting, as locals have no immediate access to dictionaries, and they must respond to immediate stimuli with rigour and impartiality.

While Valero Garcés focuses mainly on the status of translators and interpreters for public services in Spain, her own country, many of her conclusions can prove valid for other cultural spaces as well. For instance, in spite of efforts made by European Commission deciders, all European countries show that the market for translators and translating agencies is significantly larger than that of interpreters, the latter being coordinated by SMO-s (small and middle level organisations/agencies) with limited funds, low fees and few constant clients.

Using as a starting point a table proposed by J. Cambridge, the author adds details in order to explain the main differences between different types of translation and interpreting (written translation, simultaneous/ consecutive interpreting, unplanned dialogue, different types of media interpreting, etc.)

by giving details about the channel used (writing, spontaneous/prepared speech, dynamic), the complexity level of the means used and the end use in each case, along with a set of variables – factors which may influence the quality of a translation or interpreting situation.

The social changes we are witnessing now at international level are also a starting point for a new approach in Spain which, according to the author: “ceased to be a country of immigrants and turned into a country welcoming persons of different nationalities. [...] Such a situation creates a series of challenges that need to be solved... the only luggage that immigrants, refugees and individuals without a legal status bring with them is their mother tongue, traditions and habits unknown to the inhabitants of the host country” (Garcés, 2012: 43). As a result, the need for extensive public services involving translation and interpreting has increased; unfortunately, these are not yet recognised as official professions in many European countries, in spite of their communicative relevance in all multicultural areas around the world. In most cases, non-professional mediators are used, but they are faced with significant issues, such as:

- Difficulties of understanding due to the lack of clarity or the use of dialects by immigrants;
- Difficulties in memorising longer pieces of information uttered by the same;
- Difficulties in understanding specialised/ technical terms;
- Difficulties in maintaining a neutral attitude towards the immigrants. (Garcés, 2012: 65)

An important quality of this book is the constant focus on the **practice** of translation and interpreting for public services. An entire chapter is dedicated to the specific characteristics of these activities (in comparison to other types of translation and interpreting), including its methodological principles, the required competences and the ethical issues involved. For instance, being impartial is more difficult in this case – as translators and interpreters are direct witnesses to human suffering, besides facing the challenge of linguistic differences. The translator/interpreter becomes “an alter ego of the speaker, his/her image, being able to transmit the same message and to produce the same effect as the speaker”, especially if “they share the same cultural luggage” (Garcés, 2012: 102). Special training, in all these cases, is important because it offers a number of models which can be applied according to each separate case.

Specific ethical codes must set the pace in translation and interpreting for public services. The most important factors to be taken into account by the mediator, according to the author, are **confidentiality, impartiality, fidelity** and **integrity** (Garcés, 2012: 105). The author gives several examples of ethical codes from different cultural areas, starting with that of TRINOR (Asociación de Traductores del Norte de España) or the standards of practice of the Massachusetts Sanitary Interpreters and the California Healthcare Interpreting Association (CHIA) among others. In all these cases the main factors to be observed are the four ones mentioned above, along, for instance, with the mediators' ability to assess and analyse their results, in view of adjusting and improving their performance in further mediating instances.

Valero Garcés pays special attention to the types of documents included in the category under focus, and she divides them into three main categories (Garcés, 2012: 209): (a) information regarding social services and institutions coordinating them; (b) medical or administrative types of documents or debates on these topics; and (c) official and semi-official documents (including certificates, trading and financial documents and so on). The main problem in these cases remains the specialised terminology, which requires quick and efficient, correct reactions from the mediators. The register, context and style are also important variables to be taken into account.

One of the main problems at European level is the fact that few countries have included translation and interpreting for public services in their lists of official jobs. Being viewed as just a sub-category (albeit specialised) of translation and interpreting, this area does not benefit from long-term training, in spite of the fact that certain Master programmes include individual courses with this purpose. It would be, indeed, much better, in the author's opinion, if these would cover a special long-term module, following a general training root in the first year of study. Such a module could include courses regarding the organisation of an international terminological database, including all the specific terms to be applied in different situations; a clear approach to the role of the mediator for public services; further training for already existing specialists; and, last but not least, a separate licencing system for translators and interpreters for public services.

Apart from being an interesting, captivating reading for all those interested in Translation Studies, especially due to its approach to practice in a highly specialised area, the book written by Valero Garcés is also a good source for further reading, due to the ample lists of bibliographical references attached

to each chapter. It also includes a glossary of terms in Spanish and – in the Romanian version – their translation into Romanian.

No matter how we look at it, the activity of translation and interpreting for public services is a major social and cultural challenge in the world today. Doing a good job means, before anything else, learning and understanding by comparison the specific characteristics of cultures which, only a few decades ago, seemed unconnected and far apart. Most of the time, we were guided by stereotypes and minimal information, and we still do not have an extensive definition of intercultural mediation. Books like the one written by Valero Garcés are valuable, because they help us dive deeper into the core of this new reality. Mediation for public services is a chance **to help the other**, instead of **fearing otherness**. The more specialised individuals we shall have, the easier the task of bringing cultures together and helping those in need.

About the reviewer

Carmen ARDELEAN is an Associate Professor of English and Communication, Ph.D., at the Technical University of Civil Engineering. She is the Director of the *Research Centre for Specialised Translation and Intercultural Communication* (TSCI). She also holds a Master's degree in Political Studies. She is the author of 8 books on Translation Studies, Cultural Studies and Localisation and over 45 articles on the same topics. She lives and works in Bucharest, Romania.

E-mail: c.ardelean.sti@gmail.com

Butt, P. (2013). Modern Legal Drafting. A guide to using clearer language (3rd ed.). Melbourne, Australia: Cambridge University Press.

Reviewed by Marina-Cristiana ROTARU

Written by Peter Butt, Emeritus Professor of Law at the University of Sydney, Australia, *Modern Legal Drafting*. A guide to using clearer language is a major contribution to the literature, mapping new territory in the area of legal drafting in plain English. An authority in the field, Peter Butt writes in a style that is both academic and practical, always supporting his conclusions with real life data. In his approach to legal drafting, he advocates the use of plain English, a style that makes legal texts more accessible to the common individual. The book thus raises awareness of the importance of clear language in drafting legal texts since such texts are not only applied as they are but are also interpreted by judges in a court of law.

The book is a useful bibliographical reference to legal translators, students as well as specialists in the field. It has eight chapters, covering the main aspects in the field of legal drafting, combining theoretical and practical aspects and presenting data in a clear, accessible manner. It first tackles the reasons behind the traditional legal drafting and then focuses on the necessity for the simplification of legal language, suggesting ways for drafting documents in a more modern, reader-friendly style.

The book starts with a general presentation of the traditional manner of drafting legal texts, which is challenged by pressures for reform, and announces its aim: to advocate for plain English in legal drafting.

Chapter 2 deals with the elements that influence legal drafters, such as familiarity and habit (manifest in traditional writing styles, often archaic and opaque to the common individual), peer pressure, the strain put on legal drafters to avoid ambiguity, and concludes with a case study of the antagonism between traditional legal English and plain English in the United States.

The book further presents another particular aspect related to legal drafting, namely the manner in which legal documents are interpreted by judges, and introduces points of view from members of the judiciary regarding traditional legal drafting and the use of plain English in legal drafting. Although the plain English campaign is still facing visible opposition from the conservative circles of the legal profession, more and more of its members underline the need for the modernization of legal English. For many judges who have to interpret the

law in their courts, legalese is often “absurd, archaic, [...] and mind-numbing” (Butt, 2013: 47) while the use of standard English in legal documents has benefits for all parties involved.

These benefits refer to the increased accessibility of the legal language, which goes hand in hand with “increased efficiency” (Butt, 2013: 108) since readers can absorb and understand legal information more easily. This, in turn, leads to cost savings. Plain English may also help avoid errors by eliminating “inconsistencies and ambiguities” and may bring about less litigation (Butt, 2013: 110-111). All these benefits are consistently supported with examples from the legal profession in the United States, the United Kingdom, Australia or other countries of the Commonwealth.

The main part of the book (covering chapters 5-7) deals with drafting modern documents. It tackles characteristic problems of writing in a conservative manner (illustrated by authentic examples) and provides viable solutions from the perspective of the use of plain English. Chapter 5 focuses on the form, structure and layout of modern legal documents and offers solutions for drafting “an effective, readable legal document” (Butt, 2013: 129).

Chapter 6 introduces specific linguistic elements that legal drafters work with, such as wordiness and redundancy, long sentences, obscure language, linguistic conventions, syntactic ambiguities, the separation of the auxiliary verb from the main verb. These are all features of the traditional, conservative legal English that often cause problems. Legal doublets such as “null and void” or “agreed and declared” illustrate the characteristic wordiness and redundancy of legal language. The use of legal doublets and even legal triplets is triggered by the need for precision, but the truth is, as the author underlines, that precision can be equally rendered in a more simple and efficient manner. Long, convoluted sentences are often encountered in legal documents. Together with obscure language, linguistic conventions and syntactic ambiguity, long sentences may hinder understanding. Solutions are always at hand. Long sentences can easily be divided into shorter ones. Obscure language can also be avoided if certain terms are well defined at the beginning of legal documents. Archaic linguistic conventions, such as the use of reference words (herein, hereinafter, hereto, etc.) can often be replaced by standard English alternatives. For example, the phrase “the date hereof” can be replaced by “today” (Butt, 2013: 189). The separation of the auxiliary verb from the main verb by a long string of words can often obscure the meaning of the sentence. Ambiguity is also triggered by syntax. Often, the location of words

in the sentence causes vagueness. For example, does the adjective "charitable", used in the phrase "charitable institutions and organizations" refer to both nouns or only to the noun "institutions"? Careful legal drafting should take into consideration all these aspects (Butt, 2013: 252).

Chapter 7 continues the analysis of legal language particularities and shows how language use can be improved to the benefit of the general public. The author encourages legal drafters to use "simpler words and phrases" (Butt, 2013: 239) wherever possible in order to make the meaning of the text more transparent. For instance, Latin words, a feature of the archaic style of writing, can be replaced by their English equivalents. Hence, instead of "bona fide", for example, one can use "in good faith". The adjective "cognisant" can be replaced by the simpler "aware" while the reference word "henceforth" can be replaced by the phrase "from now on" (Butt, 2013: 240-241). The meaning remains intact while the accessibility of the text is increased. Legalese, the so-called "language of lawyers" or the language that lawyers and other members of the legal profession use in their professional environment, can also be simplified. For instance, a typical sentence like "We return replies to your preliminary enquiries" (which uses the collocation 'return replies') can be shortened and made more clear by replacing the collocation with the corresponding verb as in "We reply to your preliminary enquiries" (Butt, 2013: 249).

Jargon, another key feature of legal language can also be replaced by plain language alternatives. A word typical of the legal jargon is "hereby", often used in phrases like "I hereby declare" or "I hereby name", etc. for its assumed potential to "emphasise the dispositive nature of the act" (Butt, 2013: 250). This word is believed to provide the sentence or the clause "with a legal 'feel' without serving any legal purpose", in fact (Butt, 2013: 252). Furthermore, it may also cause ambiguity. When used, for instance, in a section of a statute, "hereby" does not always clarify whether it refers to the whole statute, or just the section or the clause in which it appears. These ambiguities related to the interpretation of the legal text may often need to be settled in court (Butt, 2013: 252).

An important aspect which the book focuses on is the use of mandatory shall. Mandatory shall often causes problems to legal translators translating documents from Romanian into English because it is not always clear when the meaning of the utterance requires such a verb. A section of this book deals with the various purposes of mandatory shall and thus raises awareness of the

many facets of mandatory shall, making legal translators more mindful of its tricks (Butt, 2013: 262-270).

Nominalisation, another feature of traditional legal drafting, can be replaced by other linguistic forms capable, simultaneously, of maintaining the same legal meaning and rendering it in an unpretentious manner. For instance, the collocations "make a decision" and "pass a resolution" can be changed into the verbs "decide" and "resolve", respectively (Butt, 2013: 276).

Chapter 8 deals with a step-by-step approach to drafting legal documents in a modern style. The points made are illustrated with authentic examples taken from original legal documents such as leases, wills, contracts, to mention but a few.

As a whole, this book is highly informative and practical, exposing readers to authentic legal texts, explaining key features of legal drafting and their motivations while providing more simple, accessible and reader-friendly solutions in an effort to simplify legal drafting and make it more intelligible to the common individual. The aim of the book is not to revolutionize legal drafting, but to advocate the use of standard English in legal drafting to the benefit of both the legal profession and the general public, who, in this way, can be made more familiar with the law and become well-informed citizens. The book is also a useful resource for both teachers and students, written in a clear, matter-of-fact and accessible manner that results from the author's thorough understanding of the field.

About the reviewer

Marina-Cristiana ROTARU is a Lecturer of English, at the Technical University of Civil Engineering Bucharest

Email: marina.rotaru@utcb.ro

